

כאמרו קרין לא עם נכדיו... (מכתב מכתובים)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו

גליון מספר 280

הוצאת ע"י בנם הנה"ג
הד"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שלישיא לונדון

בס"ד, כד' שבט התשס"ט. מסכת בבא קמא דף נב - דף נח

דף נב ע"א

א) תוס' ד"ה כיון, בתוה"ד, דאין זה אלא כמבריה ארי. כתב הרשב"ם בבבא בתרא (נג.) בד"ה האי, דהטעם דמבריה ארי לא הוי חזקה, משום דאינו אלא כמשיב אבידה וכל ישראל מצווין להציל ממון חבריהם מן הנזק. והקשה עליו בגליון הגרע"א (חור"מ סימן קצ"ב אדברי הסמ"ע שם סק"י) לדבריו, בנכסי הגר דחשיבי כהפקר ואין מצוות השבת אבידה, הוה ליה למיקני.

ב) גמ', כדררש ההוא גלילאה עליה דר' חסדא. ביאר השיטה מקובצת בשם ה"ר יהונתן, דאותו הגלילי היה מתורגמניה דר' חסדא, וכשרב חסדא דרש לו פסוקים של מוסר כנגד פרנסי דורם שלא היו מנהיגים את העם כהוגן, הוסיף ההוא גלילאה את המשל לרועה. והמהרש"ל פירש, דעל"ה דאמרה הגמ', היינו לפניו.

ג) רש"י ד"ה אי במסירה, שהיה רה"ר וכו' שאין משיכה קונה שם. כתב התוס' רי"ד, דנמצא לדבריו, דמהני מסירה בבהמה דקה. והקשה, דלא מצינו כן בשום מקום. לכך פירש ד"אי במשיכה" היינו בעדר של בהמה דקה, ו"אי במסירה" היינו בעדר של בהמה גסה.

ד) תוס' ד"ה כיון, בתוה"ד, אבל בנכסי הגר מאן מסר ליה דליקני. כתב הכוס הישועות, דחילוק זה לא מהני לחלק בין קביעת מנעול לנעילת הדלת, דכיון דלא מסר לו מידי, כך לי חבירו כך לי גר, ולא מחלק אלא דבגר לא יהני מסירת מפתח. (ועיין עוד בהערה הבאה).

ה) תוס' ד"ה כיון, בתוה"ד, גבי גט דתנייל איהי ותיחוד ותפתח אלמא נעילה לחוד קניא. הקשה המהרש"א, הא הרשב"ם בבבא בתרא (נג.) ד"ה נתן צרור מחלק בין דעת אחרת מקנה ובין נכסי הגר, והכא בגט איכא דעת אחרת מקנה. ותיירץ, דהיינו דווקא לענין מסירת המפתח, אבל לענין נעילת דלת דהוי כמבריה ארי, אין נראה לחלק.

ו) בתוה"ד, והיינו טעמא דקנה דמסתמא כשנתן שם תרגולים נעל דלת כדי לשומרם. והרשב"ם בבבא בתרא (נג.) בד"ה בנכסי חבירו, תירץ, דאף דמצי לאקשווי מתרגולים, מכל מקום עדיפא מיניה פריך. והרא"ש (בבבא בתרא פרק ג' סימן נט) תירץ, דהא דפריך מתרגולים, היינו בכלל הא דפריך התם בגמ' מאכילת פירות, דבנכסי חבירו קנה ובנכסי הגר לא קנה, דאף המכניס תרגולים לביתו הוי חזקה משום דהוי תשמיש חשוב, דאין אדם מניח שיכנסו תרגולים ברשותו ושותק, ומשום האי טעמא מהני אכילת פירות. והפני שלמה (בבא בתרא נב:) תירץ, דהא דנעילה לא מהני, היינו משום דהוי כמבריה ארי, דקעביד לשם מצוה. אבל הכא, שהכניס את תרגולותיו ונעל בפניהם, לא הוי

כעושה מצוה, אלא כמשתמש בתוך שלו.

ז) מתני', כסהו הראשון וכו'. כתב השולחן ערוך (חור"מ סימן תי סעיף כו), כסהו הראשון ובא השני ומצאו מגולה ולא כסהו השני חייב, ועד אימתי יהיה השני לבדו חייב וכו'. [וכן כתב רש"י בד"ה וראשון דהשני חייב הכל]. והקשה החזון איש (בבא קמא סימן ה' סקי"ח), דכיון דהוי בור השותפין, לא יתחייב השני אלא חלקו, וחציו השני יפסיד הניזק, שהרי הראשון אנוס. ותיירץ, דאתיא כר' נתן, ומחייבין לשני משום דליכא לאשתלומי מראשון. ועוד כתב, דשמא בבור השותפין דוודאי דכל אחד כולי היזקא עבד, מודו רבנן לר' נתן.

ח) [רש"י ד"ה פטור, ובגמרא פריך וכו' נפל. ותימה, ולכאורה צריך עיון, לפי מה שפירש רש"י לעיל בד"ה ומצאו מגולה, כגון שהתליע ונשבר הכיסוי. לא קשיא כלל היכי נפל. דהרי האי אוקימתא דהתליע מתוכו, הוא תירוץ הגמ' אהאי פירכא. וכיון שכבר הזכירו רש"י, מאי קשיא אמנם על פי דברי המהר"ם שיף וכפי מה שביארנו בדברי רש"י (לקמן אות יז). יש לומר, דאף מעיקרא ידעינן דיתכן שנפחת על ידי התלעה, אלא דאורחא דמילתא שאם מתליע נשבר לגמרי. ועל כן ברישא דמתניתין נחא, דקתני מצאו מגולה והיינו שהתליע ונשבר הכיסוי כלשון רש"י, דהיינו שנשבר לגמרי. אבל הכא אי אפשר לפרש כן, דהא משמע שעבר בעוד שהיה עליו כיסוי. ועלה משני רב יצחק, שהתליע מתוכו. ועיקר חידושיה היינו "מתוכו", דעדיין יתכן שעבר עליו השור כשהיה מכוסה. (א.ג.)]

ט) רש"י ד"ה חייב, בתוה"ד, ל"א וכו'. כתב השיטה מקובצת, שההפרש בין לישנא קמא ללישנא בתרא, דללישנא קמא קאי חיובא אפילו על שור פקח, ואשמועינן הכא דחייב משום דשור פקח בעלמא פטור. וללישנא בתרא קאי חיובא על שור שוטה, ואשמועינן דחייבין משום דאיכא למימר כורה גרם לו וכו'.

י) רש"י ד"ה לאחריו, בתוה"ד, ואידי דנקט ברישא מקול הכרייה תנא סיפא לאחריו מקול הכרייה. ביאר הנמוקי יוסף (כג. מדפי הרי"ף), דאזיל לשיטתו, דפסק כרב לקמן (נג.), דלא מיחייב עד שיפול על פניו מדכתיב "ונפל", ולהכי הוקשה לו מה לי אם נפל מקול הכרייה, מה לי אם נפל מעצמו, כיון דלאחריו נפל פטור. אבל לשמואל, על כרחך טעמא דפטור משום דנפל מקול הכרייה, דאי לאו הכי חייב, דומיא דנתקל באבן ונפל לבור דלא כרייה, דחייב.

יא) מתני', עבד או אמה פטור. הקשה התוס' יו"ט, מאי חידוש איכא בעבד ואמה. ותיירץ, דלא תימא כיון דמרבין כל בהמה ועוף מ"כסף

מגולה, וניפרוך היאך נתגלה. וכתב, דהכא דייק מדקאמר כסהו כראוי ונפל, דמשמעו, דאף דמכוסה נפלו לתוכו. נולדבריו יש ליישב לשון רש"י במתניתין ד"ה כסהו כראוי, שפירש, ועבר עליו שור או חמור ונפל ומת. דלכאורה צריך ביאור מה הוסיף, הא קתני במתניתין, ונפל לתוכו שור או חמור ומת. ויש לומר דכוונתו במה שפירש ועבר עליו השור וכו'. דהיינו שעבר על הכיסוי, ומכח קושיית הגמרא פירש כן. וכן יש לדקדק מה שהזכיר קושיא הגמ' בדיבור הסמוך, ולהזכיר לעיל מישך שייכי ב' הדיבורים זה לזה, דכיון דמייירי שעבר עליו, דהיינו על הכיסוי, להכי קשיא היכי נפל. (א.ג.).

יח) תוס' ד"ה ואתו, פ"ה וכו' דהא לגבי גמלים פושע הוא וכן משמע הלשון. ביאר השיטה מקובצת בשם הר"א מגרמישא, דדקדוק התוס' מדפרכה הגמ' "ואי דלא שכיחי גמלים אנוס הוא", משמע, דווקא כעין הבעיא דמיבעיא לן, דהיינו לגבי השוורים, דאי אף לגבי הגמלים, הוה ליה למימר דאי לא שכיחי גמלים, אפילו נפלו גמלים אנוס הוא.

יט) בא"ד, ויש ליתן טעם בדבר וכו'. וביאר התוס' רי"ד, דאף דגמלים לא שכיחי, מכל מקום אי איקרי ואתו ונפלו התם חייב, שאילו חפר בור ברשות הרבים ואין מעבר לבהמות שם והניחו מגולה, ובאו ונפלו שם, מי לא מחייב בעבור שעשה מכשול ברשות הרבים, דאחד מני אלף יקרה דיעברו שם הבהמות. כך בור זה דחשיב אינו מכוסה אצל גמלים, וחייב. והקובץ ביאורים (אות טז) כתב, דהטעם, משום דלא פטרה תורה אנוס, אלא היכא שהחטרון בהמויק שאין בכחו להזיק, אבל אם המזיק יכול להזיק, אלא שלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה שיבואו כאן נזיקין, אנוס כהאי גוונא לא פטרה תורה.

דף נב ע"ב

כ) גמ', מי אמרינן מגו דהוי פושע וכו'. ביאר הרמב"ן במלחמות (דף כג. מדפי הרי"ף) בשם הראב"ד, דאף על גב דלאו מחמת הפשיעה קאתי האונס, [וכדכתבו תוס' ד"ה ושכיחי]. מכל מקום שאני "מגו", דשמא מהני לחייבו אף באונס כהאי גוונא, מחמת דכל אימת דלא כסיה, בור מיקרי, ולעולם מחייב, דלא פטרתו תורה אלא בכסוי שהוא ראוי לכל דבר, הלכך, הכא שאינו ראוי לגמלים, לאו כסוי הוא ולא מיפטר ביה אף דהשתא אנוס הוא.

כא) תוס' ד"ה ושכיחי, בתוה"ד, וא"ת כי לא אמרינן מגו וכו'. ובחדושי הראב"ד תירץ, דווקא בשומר אמרינן תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב, אבל בבור התורה מיעטה בשמירתו, וכן שן ורגל ואש, כדאיתא לקמן (נה:), הלכך לא חמיר כשומר. ועוד תירץ, דווקא כשהפשיעה והאונס בנוק אחד אמרינן דתחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב, דמתוך דהוי פושע בחד עניינא, מיחייב נמי באידך, אבל הכא לאו לגביה חד ניזק הוא, דלענין שוורים ליכא פשיעה כלל. אך הקשה, דאפשר לבוא פשיעה לשוורים על ידי הגמלים. לכך כתב, דהא דאמרינן דשכיחי גמלים, לפרקים קאמר, והם זמנים הידועים בשנה, ובשאר ימים דלא שכיחי, התליע. וקא מיבעיא ליה, כיון דבשעת גמלים איכא פשיעה לגמלים, לא כסהו כראוי קרינן ביה, ואפילו בהתלעה נמי לאו אנוס הוא, או דילמא האי מיגו לא אמרינן, דהא לענין התלעה לעולם אנוס הוא.

כב) בתוה"ד, אומר ריב"ם דלאבוי וודאי חייב וכו'. ביאר הגרע"א (בבא

ישיב לבעליו" לכל דאית ליה בעלים, ולעבד ואמה איכא בעלים, ויתחייב, קמשמע לן דפטור, דלא איקרי "בעלים" אלא "אדון". ובתוס' הגרע"א (אות נג) תירץ, דהוה אמינא דחשובים כחמור בעלמא (כדלעיל מט. ועיין שם בתוס' ד"ה חמורתא שנדחקו לענין גמ' דידן) ולא נמעטינהו משור וחמור.

יב) גמ', וראשון עד אימת מפטר. דן הפני יהושע, בלא בא השני, אלא שהראשון ראהו מגולה, וכן בבור של יחיד, אי יהיבין ליה נמי כל הני שיעורין. או דלמא, דווקא בכהאי גוונא יהבו ליה שיעוריה לראשון, כיון שהניזק אינו מפסיד, דמשתלם על ידי השני. אבל כשאי אפשר לחייב את השני, נחייב את הראשון אף אם לא ידע שנתגלה, דעליה רמיא לילך תמיד אל הבור, לראות אם עומד הוא בכיסויו. וכתב, דמלשון רש"י בד"ה וראשון, שדקדק לכתוב היכא דבא השני, משמע, דאין שייך לפטור הראשון משום חטרון ידיעתו, אלא היכא דאיכא למירמי אשני, ובלא זה הראשון חייב שתחילתו בפשיעה שכרהו באיסור. אמנם הביא מהתוספתא (פרק ו' ה"ג), דכסהו והלך לו אף על פי שנתגלה פטור.

יג) רש"י ד"ה וראשון עד אימת מופטר, היכא דבא השני ונשתמש. וכן בסמוך ברש"י ד"ה ויכרות ארזים פירש, נשתמש בו. וביאר המהר"ם שיש, דדווקא כתב, דנשתמש בו, דאי לאו הכי אינו חייב על חלק חבירו אלא על חלקו. אבל הקשה, לר' אליעזר בן יעקב לעיל (נא:), דסבירא ליה דהאי מדידיה קא ממלא, מה מהני הא דנשתמש להתחייב אחלק חבירו. והים של שלמה (סימן לז) תירץ, דמשום דבדעת ר' יוחנן בסמוך, הוצרך רש"י ד"ה ויכרות ארזים, למימר, דמייירי בנשתמש, דמשום הכי אין נותנים לשני זמן לשכור פועלים. אוקמיה מתחילה בגוונא דמשתמש.

יד) גמ' אמר רב בכדי שידע. פירוש רש"י ד"ה בכדי שידע, שיבא וכו' ויראנו מגולה. והקשה בתוס' רבנו פרץ, אמאי לא יהיה מועיל לחייבו לרב, מה שהודיעוהו בוודאי שהוא מגולה. ועוד, דפשיטא דחייב אם ראהו. והשיטה מקובצת הוסיף להקשות, מה שייך לשון "בכדי", כיון שצריך שיבא ויראנו מגולה, והוה ליה למימר "עד שידע". ואמנם התוס' ד"ה בכדי שידע, ביארו, דסגי לרב ביצא הקול. והרשב"א כתב, דישי לפרש בכדי שידע, כמו שפירש רש"י. ויש לפרש, שהוא שיעור קטן שהקול יוצא שבורו מגולה, וידע. ובכדי שידועוהו יותר מרובה, היינו שאין לו לחוש שהקול אינו אמת, כיון שהודיעוהו רבים.

טו) רש"י ד"ה ושמואל, בתוה"ד, לשון אחר וכו' אפילו בא וראהו פטור עד שידועוהו. הרשב"א, ביאר כוונתו דכדי שידועוהו היינו שיתרו בו. טז) תוס' ד"ה בכדי שידע, בתוה"ד, דמסתמא שמע. הקשה הפני יהושע, היאך נוציא ממון מספק דלמא שמע. ותירץ, דלא חשיב הוצאת ממון, דאף אם ידענו בוודאי שלא שמע, חייב לשלם לניזק, משום דאיבעי ליה למיזל ולמידע, והא דפטרינן ליה היינו משום דרמינן חיובא אשני שפשע יותר, ואם כן, הוה ליה כאילו הראשון מוציא מיד השני משום שזה ידע וזה לא ידע, אבל הכא דמסתמא אף הראשון ידע, לית לן למירמי חיובא אשני לגמרי. ועוד כתב, דכיון דכבר יצא הקול, בוודאי עבר זמן, ואף הראשון פושע, בכך שזמן ארוך לא הלך לבדוק את בורו אם עומד בכיסויו.

יז) גמ', כיון דכסהו כראוי היכי נפל. העיר המהר"ם שיש, אמאי לא פריך נמי ארישא דמתניתין. דתנן, כסהו הראשון ובא השני ומצאו

הרשב"א, לרב דאמר לאחריו ממש, ובבור, ומשום דליכא הבלא. מאי איריא כורה, אף בלא כורה נמי ליפטר, דקרקע עולם הזיקתו. ותיריך, דלאו דווקא, אלא משום דאצטריך לאשמועינן דלפניו חייב אף שנפל מקול הכורה, נקט נמי סיפא לאחריו מקול הכורה. ועיין נמי **ברש"י לעיל** (נב.) **בד"ה לאחריו**, שפירש, דנקט סיפא אגב רישא.

ב גמ', ושמואל אמר בבור בין מלפניו בין מלאחריו חייב וכו'. כתב **הלחם משנה** (פי"ב מנזקי ממון הי"ח), דלדעת **הרמב"ם** (שם), אליבא דשמואל, חייב בנפל על פניו אף מחוץ לבור. ומתניתין תתפרש הכי, דנפל לפניו מקול הכרייה, אף דהוי חוץ לבור, כיון שמתקיים בו קצת לשון **ונפל** דרך נפילה דהא נפל על פניו, חייב. אבל לאחריו וחוץ לבור, פטור. משום דלא מתקיים בהכי קרא ד"ונפל", כלל.

ג תוס' ד"ה שמואל לטעמיה, בתוה"ד, וי"ל דשפיר הוי לטעמיה וכו'. ביאר **השיטה מקובצת** בשם **הרא"ש**, דהא דקאמר שמואל לטעמיה, היינו לענין דמחייב בחבטה של קרקע עולם, כשהחבט בא על ידי מעשיו, ולרב בכהאי גוונא פטור, אלא דהכא הוסיף שמואל, דאף שנפל מקול הכרייה חייב על החבט.

ד גמ', אמר רב חסדא מודה רב בבור ברשותו. ביאר **התוס' רי"ד**, דמייירי הכא בהפקיר רשותו ולא הפקיר בורו, או שסמכו אצל רשות הרבים, [דאי לאו הכי, לימא ליה תורך ברשותי מאי בעי]. והביא **השר"ח** כתב, דמייירי בגוונא דהכניס שור לחצר חבירו ברשותו. והקשה עליו, דאם כן, מה לה לגמ' ליתן טעם, אי בהבלא מייית הבלא דירך וכו', הא אמרן **לעיל** (מז:), ברשות, שמירת שורו קיבל עליו, ואפילו חנק עצמו.

ה גמ', רב יוסף אמר הכא בנזקי בור בשור עסקינן וכו'. הקשה **האבן האזל** (פי"ב מנזקי ממון הי"ז), דאי הכי, ליכא רבותא בברייתא בהא דאמר דבין לפניו ובין לאחריו חייב, דמאי נפקא מינה. (ועל פי זה ביאר את דברי **הרשב"א** שכתב אהך ברייתא, דפשטיה משמע דאתי כשמואל, משום דשינויי דר' חסדא ורבה, אוקימתות ניהו, ושינוי דר' יוסף דחוקה היא.

ו גמ', נפל לפניו וכו' עיין פירוש רש"י בד"ה נפל. ו**הרשב"א** כתב בשם **הר"ח**, דהכורה אינו כורה בתוך הבור, אלא במקום אחר. והכורה פטור, דמצי למימר, אנא ברשות קא עבידנא.

ז גמ', הא מני ר' נתן היא דאמר בעל הבור היוקא קעביד וכל היכא וכו'. כתב **התורת חיים**, דמדלא קאמר בקצרה, הא מני ר' נתן היא, דאמר כל היכא דלא אפשר לאשתלומי וכו', משמע כפירוש **רש"י בד"ה מאי**, דלרבנן בעל הבור לאו היוקא קעביד, אלא בעל השור כוליה היוקא קעביד, הלכך גבי מתניתין נמי בתר כורה אזלינן ושניהם פטורין. אבל לרבי נתן דאמר דבעל הבור היוקא קעביד, ואית ליה דכל היכא דלא אפשר לאשתלומי מהאי משתלם מהאי, הכא נמי משתלם מיניה דבעל הבור. מיהו הקשה לפירוש **רש"י**, דכיון דטעמא דרבנן משום דבעל השור כוליה היוקא קעביד, אם כן לא אשכחן בהדיא דאית להו לרבנן דהיכא דלא אפשר לאשתלומי מהאי לא משתלם מהאי. וכתב, דשמא מדלא אשכחן לרבנן דאית להו הך סברא, מסתמא לא סבירא להו הכי. אך הקשה, מדאמרינן **לעיל** (יג.) דאמרי רבנן כל היכא דליכא וכו', משמע דרבנן בהדיא קאמרי הכי. ו**במהרש"א** (ברש"י ד"ה את) ביאר, על פי דברי **התוס' לעיל** (יג.) **בד"ה אי**, דהראיה משור תם שדחף לבור, דבעל השור משלם חצי הנזק, ובעל הבור נפטר לגמרי, ולא

מציעא לו: אות כט), דסברת אביי דאית ליה דאף אם אין האונס בא מחמת הפשיעה, חייב. משום דמעידין דפשע כבר נשתעבדו נכסיו דהא קבל עליו לשומרה, ולא יהני אונס לסלק שעבודו. אבל לרבא דסבירא ליה דבעינן אונס הבא מחמת פשיעה, על כרחך אין טעמו כן, אלא דכיון דהאונס בא מחמת הפשיעה, נגרר הוא אחר הפשיעה, והוי כולו בפשיעה.

כג בתוה"ד, ועוד דבלאו הכי מפרש שפיר התם. ציין **בהגהות הגר"א** (אות א), למה שכתבו **התוס' בבבא מציעא** (עח.) **בד"ה הוחמה**, דחשיב שהאונס קאתי מחמת הפשיעה, דשמא אם היה שם היה מוליכין למרעה אחר קודם ביאת הארי, כי כן דרך הרועים לרעות חצי היום בשדה זו, וחצי היום בשדה אחרת. ועוד כתבו, דשמא במקום האחר היה ירא הארי להתקרב אליהם, או שהיה מקיים ביה "גם את הארי ואת הדב הכה עבדך" (**שמואל א'**, יז, לו).

כד בתוה"ד, דפירש רב אלפס וכו' **ובנמוקי יוסף** (**בבא מציעא** כ., נד. מדפי הרי"ף) מיייתי **דהראב"ד** תירץ, דהתם נמי האונס בא מחמת הפשיעה, ולא מחמת כניסתו לעיר, אלא מפני שהיה לו להכניס עדרו לעיר, כיון דלא על בעידנא דעיילי אינשי. וביאר **הקהלות יעקב** (**בבא מציעא** סימן לה), דלהרי"ף הפשיעה היא במה שנכנס לעיר, ואין האונס מכח הפשיעה, דהא אפילו לא נכנס היה בא האונס. ולהראב"ד, הפשיעה מחמת שעוב העדר בשדה, דבזמן שהוא נכנס אינו רשאי לעוזבו שם, והוה ליה להכניסו עמו. ואם כן האונס בא מתוך הפשיעה, דאילו הכניסו לא היה בא האונס.

כה בתוה"ד, וחזרו שוורים פקחים. הקשה **האבן האזל** (פי"ב מנזקי ממון הי"ד), הא סתמא דמתניתין מייירי בשור שוה, וכדחזינן בסיפא דמתניתין, בגוונא דנפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן, ומנליה לחלק רישא מסיפא.

כו בסוה"ד, ובמסקנא כשפושט הש"ס אין חושש בזה החילוק. הקשה **הבעל המאור** (כג. מדפי הרי"ף), היאך הוה סליק אדעתין למימר מגו לחיובי בעל הבור בשור פיקח, עד דמיייתי מינה ראייה דלא אמרינן מיגו. הא כיון דאיבעי ליה לעינוי ומיזל איהו הוא דאזיק אנפשיה, מידי דהוה אבהמה שאכלה פירות והזוקה, דפטור, כדאיתא **לעיל** (מז:), דהוה לה שלא תאכל. ותיריך, דמדקא פסיק ותני, דשור פקח ביום פטור בכל גוונא, אף דנפל ליה בתר דנפל חרש, אפילו דהדרברים ידועים, דשוורים סירכא דהדדי נקטי ואזלי, אלמא, לא אמרינן מגו דהוי פושע לענין חרש הוי פושע לענין פקח, ומינה דייקנן דלא אמרינן מיגו. והקשה **הרמב"ן במלחמות ה'** (שם), אם כן ליחשיב שפשע אף לגבי שור פקח, דאיבעי ליה לאסוקי אדעתיה דלמא נפיל ביה בתר שור חרש. ועוד, דאי הכי הוי תחילתו וסופו בפשיעה. לכך תירץ, דגבי ממונו אף דהוה ליה לעינוי לא נפטר המזיק, דאין פשיעת השור שלא עיין, מהני לפטור את המזיק, דלא חשיב שהשור הזיק את עצמו, אלא שנפל מחמת בורו של מזיק. ומאי דפטור בשור פקח, היינו משום דאמר ליה בעל הבור לבעל השור, לא פשעתי, משום דאין דרך שור פקח להפיל עצמו לבור, לא הוה לי לאסוקי אדעתאי, דאינו שכיח, אך מכל מקום לא פטרינן משום דאיהו דאזיק אנפשיה, ושפיר יש לדון דנימא ביה מיגו שפשע.

דף נג ע"א

א גמ', אלא היכי דמי לאחריו דפטור כגון שנתקל בבור וכו'. הקשה

אמרינן כי ליכא לאשתלומי וכו'.

(ח) **רש"י ד"ה נפל וכו'**, בתוה"ד, ע"א וכשאין הכורה בעל הבור עסקינן. כתב **המהר"ם**, דמשמע, דלהאי לישנא, כשהכורה בעל הבור, אתי שפיר דחייב, וליכא למיפרך "ואמאי נימא כורה גרם ליה". והקשה, מאי פריך המקשה בגמ', נימא דמתניתין איירא בגוונא דהכורה הוא בעל הבור. ותיריך, דלהאי לישנא, סבר המקשה דעל כרחק מתניתין איירא בשאין הכורה בעל הבור, דאי לאו הכי, מאי קמשמע לן בהא דתני, נפל מקול הכרייה, הא כיון דהוא בעל הבור, מה לי נפל מעצמו מה לי נפל מקול כרייתו. ו**המהר"ם** שיה קשה ללישנא בתרא, למה יהא חייב אם הוא הגורם, מאי שנא הוא מאחר, וכדאמרינן **לעיל** (כו:) בורק כלי מראש הגג, והיו תחתיו כרים וכסתות, דאפילו קדם הוא וסילקן פטור. וכתב, דנראה למחוק תיבת **ע"א**. והוא כפירוש קמא, אלא דהוסיף, דמשמעות הלשון מורה, דמיירי בשני אנשים, מדקאמר **כל היכא דלא אפשר לאשתלומי מהאי**. וכן מלשון **בורה גרם ליה**. ו**החזון איש** (סימן ה סק"ז) ביאר, דהלשונות פליגי, וטעמא דלישנא בתרא, דכל בור אינו אלא גרמא בנוקי הנופל, אלא שהתורה חייבתו, ולהכי, דווקא באדם אחר שגרם לו שיפול לבור פריך ד"ליפטר", אבל כשבעל הבור סייע לבורו שזיק, לא נגרע בזה חיוב בורו, וללישנא קמא פטור, משום שאין מעשה עצמו מצטרף עם בורו.

(ט) **בא"ד**, דאין שליח לדבר עבירה דאסור לקלקל רשות הרבים. כתב **המשנה למלך** ("ב מרוצח ה"ב), דמוכח מדבריו, דגבי איסור דרבנן נמי אמרינן "אין שליח לדבר עבירה", דהא לקלקל רשות הרבים איסורו מדרבנן. אבל **המנחת חינוך** (נג, ה) כתב, דלעשות תקלה ברשות הרבים שיוכל לגרום מיתה או הזיק לאדם, הוא איסור תורה, וכמבואר **ברמב"ם** (פי"א מרוצח ה"ד). ורש"י דנקט איסור קלקול, לאו דווקא, אלא הכוונה דאסור מחמת תקלה, ואיסורו מדאורייתא.

(י) **בא"ד**, שם. הקשה **הברכת שמואל** (סימן יז, ז), אמאי בעי לפרש בגוונא דאיסורו מדרבנן, ולא פירש כפשוטו, דאינו יכול לעשות שליח לענין שיתחייב עבור כריית האחר, דאין זה חוטא וזה מתחייב, וכדאייתא **בקדושין** (מב:) לענין אש, דבשלח ביד פקח פטור, דאין שליח לדבר עבירה. ותיריך, דכריית הבור אינה אלא כקניית שור, ולא היא המחייבתו בתשלומין, ואינו דומה לאש שההבערה עצמה היא המחייבתו בתשלומין.

(יא) **תוס' ד"ה ובעל הבור משלם מחצה**, בתוה"ד, בשוטה או מהלך בלילה קאמר דאי בפקח אם כן וכו'. **הפני יהושע** יישב שיטת רש"י, דהא דלא מחייב כשנפל מעצמו ועל ידי מגו, היינו משום שאין לחייב על ידי מיגו, כיון שהמיגו הוא מילתא דלא שכיחא, וכדאייתא להדיא **לעיל** (נב:), דלא קא מיבעיא ליה אם יש להתחייב בהתלעה על ידי מיגו דאתו גמלים ומרעי, אלא דווקא היכי דשכיחי גמלים. אבל בלא שכיחי, ואפילו דאתו לפרקים, פשיטא ליה לתלמודא דלא מיקרי תחילתו בפשיעה בהכי, לענין שיתחייב בסופו על ידי מיגו, וכל שכן הכא דדחיפת שוורים לבור אינו מצוי. תדע, דחיפה תולדה דקין היא.

(יב) **גמ', אי קסבר האי כוליה היוקא עבד וכו'**. ביאר **הברכת שמואל** (סימן יב, ג), דלישנא דכוליה היוקא עבד סבר, דכל אחד פשע בכל הנוק, ומה שאינו משלם הכל, אינו אלא מחמת השותפות דמהנייה ליה דלא ישלם ככל פשיעתו. ועל כן, כשהשותף פטור וליכא טענת שותפותאי

מאי אהני לי, חייב בכל פשיעתו.

(יג) **רש"י ד"ה אי קסבר**, הואיל דבלאו בור נמי מיית הוי כאילו המיתו כולו. כתב **הקצות החושן** (סימן תי, סק"ג), דמוכח מדבריו, דהיכא דלא עבד כוליה היוקא, לא אמרינן דינא דר' נתן, דדוקא גבי בור, משום דדומה כמי שעשאו כולו. אבל **בשיטה מקובצת** הביא בשם **הרא"ה**, דשני מזיקין שהזיקו כאחד, אף על פי שלא היה אותו הנוק המגיע לניזק מהם נעשה אלא בסיוע שניהם, חשבינן להו כמאן דעבד כל חד כוליה היוקא. וכן הוכיח **הקצות החושן** (שם), בדעת **הרמב"ן**.

(יד) **גמ', משום דאמר ליה בעל השור לבעל הבור שותפותאי מאי אהניא לי**. הקשה **תוס' רבנו פרץ**, נימא דבעל הבור ישלם חצי ובעל השור רבע, ואת הרבע הנוותר יחלקו ביניהם, דהשתא אהניא ליה השותפות שאינו משלם כל החצי נוק, וגם לבעל הבור מהניא השותפות דאינו משלם כל הרביע. ותיריך, דאכתי יטען בעל השור תמותאי ושותפותאי מאי אהני לי, דכיון שאילו הייתי מועד הייתי משלם רק חצי כיון שאני שותף, עכשיו שאני תם לא אשלם אלא רביע, דהא גלי קרא דתם משלם חצי מתשלומי מועד.

(טו) **גמ', אמר רבא הניח אבן וכו'**. פירשו **התוס' לעיל** (כח:) ד"ה **ונשוף**, דקאי אליבא דשמואל, ומפרשינן דיש שם תקלה על הבור. אבל לרב, כי היכי דאמר קרקע עולם הזיקתו, הכא נמי יאמר בעל האבן, בור של פלוני הזיקו.

(טז) **גמ', מהו דתימא התם הוא דאמר בעל הבור וכו'**. הקשה **המהר"ם** שיה, לדברי **תוס' בד"ה בעל השור**, דאיכא גזירת הכתוב לפטור את בעל הבור, לדעת רבנן. מאי שנא אם שור דחף לבור, או אבן. ותיריך, דאיכא לפרשו לדעת ר' נתן, דלית ליה לגזירת הכתוב.

דף נג ע"ב

(יז) **גמ', אביי אמר חצי נזק וכו' הא כרבנן**. כתב **הרשב"א לעיל** (בעמוד א'), דמהכא איכא ראייה לשיטת **התוס' לעיל** (בעמוד א') **בד"ה בעל השור**, דלרבנן, בעל השור משלם מחצה, דחזינן הכא דאפילו במועד אף דליכא לאשתלומי מאידך, לא משתלם מהאי אלא פלגא. אמנם לדעת **רש"י** (שם) **בד"ה מאי דאית לי**, בעל השור משלם כוליה, תקשי מהכא. וכתב, דיש ליישבו, דשאני התם גבי שור ובור, דשור שדחף עשה כל ההזיק, אבל שור ושור לא, דכל חד וחד הזיק בפני עצמו. ו**הפני יהושע** הוסיף (בד"ה בגמ'), דהתם עיקר טעמא, כיון שהשור התחיל בנוק ובתר מעיקרא אזלינן, אבל הכא לא שייך האי טעמא, דשניהם הזיקו כאחד.

(יח) **תוס' ד"ה שור ואדם**, בתוה"ד, וי"ל כגון שידע אדם בשעת נפילת חבירו וכו' מידי דהוה אנתהפך. הקשה **השיטה מקובצת** בשם **הרא"ה מגרמישה**, דלא דמי, דהתם בנתהפך הוי פירושו דמתהפך כדי ליפול, והיה יכול ליפול על אחר, אבל הכא כשהתחיל ליפול לא היה יכול להצילו. ו**בתוס' רבנו פרץ** כתב, דמיירי בגוונא, דאחר שהתחיל ליפול שוב דחפו האדם בכוונה בהדי דנפיל בבירא. ו**השיטה מקובצת** כתב בשם **הר' ישעיה**, דסגי בהא דבטרם שהגיע הנופל ליפול לבור, הבין הדוחף וישר בעיניו שיפול, דומיא דמתהפך שמשעה שנפל לא נתכוין ליפול על האדם.

(יט) **תוס' ד"ה לענין כופר**, בסוה"ד, ונראה דלא איירי כשדחפוהו שניהם בבת אחת אלא כל אחד בפני עצמו. ביארו **המהרש"ל והפני יהושע**,

יליף "שור שור" משבת, לא הוה מרבינן אלא בעלי חיים, וכיון דשייכי אף בכלים איצטריך ריבויא. והיך דוד (לקמן נד): כתב, תתוס' הקשו לדעת בית שמאי בשבת (יח). דאית להו שבייתת כלים בשבת.

ד) בא"ד, בסוה"ד, וי"ל דבמקום ששייך לדרוש בכלל ופרט וכו'. הקשה הפני יהושע, דבמסקנא דשמעתין בסמוך, משמע, דהדר ביה מכלל ופרט, וכדכתב רש"י בד"ה אלא, והדרא קושיא לדוכתא. ותירץ, דלמסקנא דילפינן מ"כסף ישיב לבעליו", כל שכן דליכא לאקשווי דנשתוק "מכסף ישיב לבעליו" ונילף משבת, משום דאכתי לא נילף משבת, אלא נימא דמדכתיבי תרי פרטי דקראי, דווקא כתיבי, דהכי משמע טפי פשטא דקרא. וכל קושיית התוס' היתה אמסקנא, דלא נהדר מכלל ופרט, אלא נילף מכלל ופרט לאתווי כל בהמות, ולאחר מיכן נילף משבת לעופות. והשתא אתי שפיר תירוצו, דאכתי צריך לכלל ופרט.

ה) תוס' ד"ה קרב לגבי מזבח, בסוה"ד, ומיהו להווא לישנא דאמר לקמן דכל ריבויא הוא לא קשה מהתם. הקשה המהרש"א, דלקמן מרבינן מיניהו נמי עופות. ותירץ, דהכא דאיכא נמי פרטא דעוים, ממעטינן מיהת עופות, דלא דמו בכל צדדא.

ו) גמ', כלים בני הבלא נינהו. הקשה המהר"ם, דהוה ליה לאקשווי, אמאי דמשני לעיל (נג): דחמור ולא כלים, דתקשי לרב דאמר להבלו ולא לחבטו, ומאי טעמא שבקיה עד הכא. ותירץ הפני יהושע, דהמקשן ידע דאף בכלים מהני ההבל להפסידם קצת, ושפיר ממעט להו קרא מנזקין, אבל השתא דדרש מקרא ד"והמת יהיה לו", לכל מידי דבר מיתה דווקא, מקשה שפיר, דכיון דלא שייך הבל בכלים לענין מיתה שהיא שבירתן, אם כן אפילו אם נפסדו קצת, יש לפטור בהם ממייעוטא דקרא.

ז) גמ' משכחת לה בכלים חדשים דפקעי. כתב הרשב"א, דהוא הדין דהוה מצי למימר בשכלו מחמת הבלו של בור, בין בחדשים ובין בישנים, וכדאיתא בירושלמי שהביא (לעיל נג: ד"ה מתני') אמר שמואל והוא שהתריפו.

ח) תוס' ד"ה בין לרבי יהודה, בתוה"ד, וא"ת ומאי פריך כ"ש משום דלאו בני מיתה נינהו צריכי ריבויא לרבי יהודה. כתב המהר"ם, דרש"י בד"ה כלים בני מיתה הרגיש בקושיא זו, ויישבה, דמכל מקום לרבי יהודה לא מצי לרבוויינהו, משום דלא קרינן ביה "והמת יהיה לו". והתוס' לא ניחא להו בהא, דלא שייך למיפרך היכי מצי קרא לרבוויינהו, דכיון דגורת הכתוב היא, הא התרבה להתחייב אף דאינן בני מיתה.

ט) גמ', האי והמת יהיה לו מבעיא ליה לכדרבא. הקשה השיטה מקובצת, לישני ליה, דאי נמי מיבעי ליה לכדרבא, אטו לאו ממילא שמעת מינה לכל דבר מיתה, ותרתני שמעת מיניה וכדמשני לעיל (נא). גבי בור של שני שותפין. ותירץ, דכיון שמצא מקרא מלא לדרוש הימנו כל דבר מיתה, ניחא ליה טפי, מלמימר תרתני שמעת מינה.

י) גמ', אי הכי אפילו כלים ואדם נמי. הקשה הפני יהושע, מאי מקשה מאדם, הא לית ליה בעלים. ותירץ, דלדברי התוס' לעיל (ט): ד"ה מה שאין כן, דכתבו, דעיקר קרא ד"שור ולא אדם" לא אתי אלא לעובד כוכבים הקנוי לישראל ולעבד, ניחא. דאינהו אית להו בעלים, ושפיר מקשה דליחייבו.

יא) אי הכי אפילו אדם וכלים נמי. ביאר התורת חיים, דהכא סיומא סיום הסוגיא המתחלת בהא דלעיל, "שור ולא אדם חמור ולא כלים",

דבא איירי בכל אחד בפני עצמו ומילי מילי קתני, דכשיגחו שור לבדו חייב, אבל אי הזיקו אדם לבדו או שנפל מעצמו לבור פטורין, וחלוקי דיני נזיקין אתא לאשמועינן. ואין לפרש, שלעולם דחפו יחד אלא שאינו בבת אחת אלא בזה אחר זה, דמכל מקום אין השור בסקילה לדעת רבנן לעיל (י:), ואף אי הלכה כר' יהודה בן בתירא דהאחרון חייב, מכל מקום אף הבור שותף בהזיק והוא האחרון. והמהרש"א כתב, דלא משמע כן, אלא דכולה מלתא אשור ואדם שדחפו לבור קאי. וביאר בכוונתם, דאתי כר' יהודה בן בתירא וכדסתמו התוס' לעיל (מ). בד"ה שור של שני שותפין, דלשיטתו השור שדחף אחר האדם חייב. ואף לרבנן אפשר לקיים דבריהם, ובגוונא דאין בדחיפת האדם כדי להמית, דמודו רבנן דאחרון חייב, וכדכתבו התוס' לעיל (י:). בד"ה כולן פטורין. ולא שייך לומר דהבור יתחייב דהוא האחרון, משום שאין הבור בתורת חיוב מיתה כלל. ומהאי טעמא דלא שייך בבור חיוב מיתה, לא אמר רבא נמי, דלענין מיתה אדם ושור חייבין, ובור פטור.

כ) שם. והרשב"א תירץ, דווקא בהכוחו עשרה בני אדם בעשר מקלות פטורין, דליכא "איש כי יכה כל נפש". נדכל אחד בהכאתו הוציא חלק מהנפש. אבל הכא, כיון שדחפוהו ביחד כחד חשבינן ליה. וכמו גבי "כי יכרה איש בור" דבעינן אחד ולא שנים, ואפילו הכי כשעקרו שניהם חוליא בבת אחת הווי "איש בור", דאי לאו הכי אדתנו הכוחו עשרה בעשר מקלות, ליתני שדקרוהו שניים בבת אחת דהווי רבותא טפי, והווי מצי למתני פלוגתא דר' יהודה ורבנן, בשדקר זה אחר זה.

כא) רש"י ד"ה אדם ובור פטורין, אדם דהא בר קטלא הוא. הקשה המהרש"א, דלאו מהאי טעמא פטרינן אדם מכופר, אלא מדילפינן לעיל (כו). מ"עליו" ולא על האדם. ותירץ הקצות החושן (סימן תי, ד), ד"מעליו" לא מיעט אלא כופר ולא דמים, וסבירא ליה לרש"י דיש דמים לבן חורין, ומדקתני הכא דפטורין משמע לגמרי דומיא דבור דפטור לגמרי, ולהא בעינן ל"קיים ליה בדרבה מיניה".

כב) תוס' ד"ה איפוך אנא, וא"ת א"כ רעהו דכתב רחמנא למה לי. הקשה המהרש"א, דאצטריך "רעהו" לאפוקי כנעני וכדלעיל (לח). ותירץ הפני יהושע, דהאי דרשא דרעהו למעוטי עובד כוכבים, אגב גררא דהקדש נקט לה בכל דוכתא, אבל עיקר הילפותא בעובד כוכבים ללפינן מ"עמד וימודד ארץ" (חבוקק ג, ו), וכדמשמע שם.

דף נד ע"א

א) תוס' ד"ה או, בתוה"ד, ותימה א"כ סוגיא זו דלא כהלכתא. תירץ השיטה מקובצת בשם הר"ם, דהכא אפילו ר' יונתן מודה, דאי לא הוה לחלק, הוה גמרינן שור וחמור דהכא, משור וחמור דחרישה, מה להלן יחדיו אף כאן יחדיו.

ב) תוס' ד"ה הוה אמניא, בתוה"ד, ובמסקנא נמי דמרבינן עופות וכו' ל"ל נילף מ"שור שור". הקשה המהרש"א, אם כן תקשי תרי פרטי דשור וחמור למה לי, הא מחד פרטא סגי למילף, כמו בחסימה ופריקה. והניחא לבית שמאי בשבת (יח), דאית להו איסור שבייתת כלים בשבת, צריך לפרטא בתרא לרבוויי לכלים, אבל למאי דקיימא לן כבית הלל דלית להו שבייתת כלים, קשה.

ג) בא"ד, בתוה"ד, וכן גבי תשלומי כפל והשבת אבידה מה צריך ריבוי לקמן נילף משבת. תירץ השיטה מקובצת בשם הר' ישעיה, דכל הני אי

מדאיתא בקדושין (מא.) רבא מלח שיבוטא. ועיין לקמן נה. אות ז.
יח) רש"י ד"ה פרי מפרי, ולד מולד יין מענבים וכו'. הקשה הרש"ש, אם
כן ענבים ותמרים גופייהו לא יקחו, ולקמן (סג.) פירש רש"י בד"ה פרי
מפרי, דהיינו גפן מחרצן, והיינו דגפן עצמו ניקח דהוא פרי מפרי ביחס
לחרצן.

יט) גמ', השתא דאמרת כל ריבויא הוא בהמתך דדברות הראשונות וכו'
למה לי. הקשה המהרש"א במהדורא בתרא, הא איצטריך למיכתב
”בהמתך” לגלויי דהאי ”וכל” ריבויא הוא, וכדתירצו לעיל באיבעית
אימא. ותיריך, דמכל מקום אין ראוי למיכתב התם תיבה מיותרת
לאגלויי להכא, והוה ליה לרבוויי הכא בפירוש.

כ) גמ', להנחה הקשתיו ולא לדבר אחר. הקשה השיטה מקובצת בשם
תלמיד הרבינו פרץ, אי הכי מצוות פריקה נמי לא תנהוג באדם הטעון
משוי, ובבבא מציעא (ל:) משמע דנהוגת, גבי ההוא דדרי פתא דאנפי.
ותירץ, דההיא מדרבנן. והקשה הכובע ישועה, דהרמב”ם (ספר המצוות
ל”ת מצווה רע), מנאה למצווה אף באדם. ולכך תירץ, דבגוונא דאיכא
לימוד נוסף למילף אדם מבהמה, ילפינן מינה, ולא אמרינן להנחה
הקשתיו וכו' אלא לאפוקי מגזירה שווה משבת, ואם כן יש לומר
דפריקה דאיכא צערא דגופא, נוהג באדם, בקל וחומר מבהמה.

כא) תוס' ד"ה בהמתך, בתוה"ד, דאחרונות וראשונות חדא מילתא היא
וכו'. העיר החתם סופר (אדף מז: ד"ה בהמתך). דמסוגיא דלקמן (בסוף
העמוד), דאקשי מפני מה בדברות הראשונות לא נזכר טוב, ובדברות
השניות נזכר טוב, ותירצו לקמן (נה.) דהיינו משום דסופן להשתבר. ואי
נימא דחדא מילתא היא, מאי מקשינן ומאי משנינן. נולכאורה נראה
דלא קשיא. דמה שכתבו התוס' דחדא מלתא היא, היינו לענין מה
שנאמר מפי הגבורה בעשרת הדיברות, כגון זכור ושמור. אבל הרי
בכתיבה נשתנו. ואם כן, מה שדנה הסוגיא לקמן היינו לענין מה
שנכתב, על גבי הלוחות ולא על מה שנאמר.]

דף נה ע"א

א) גמ' שאלני אם נאמר בהן טוב אם לאו. במסורת הש"ס ציין לתוס'
בבבא בתרא (ק"ג.) ד"ה ותרווייהו, דכתבו דמצינו כן בכמה מקומות דלא
ידעו קראי. והמהר"ץ חיות ביאר, על פי מה דרשי בקדושין (לט.).
מ"למען ייטב לך" ליום שכולו טוב, דהוא הטוב האמתי והנצחי, ועל זה
קאמר שאלני אם נאמר בהן טוב, היינו, אם אכן רמוז בלוחות השניות
ענין הטובה הנצחית. דשמא פירושו, שכשתכבד את הוריק תזכה שגם
בניך ייטיבו לך ויכבדו אותך. ור' תנחום בר חנינלאי השיבו, מפני
שנשתברו וכו' פסקה טובה מישראל, וכדאיתא בעבודה זרה (ה). דאם
לא חטאו במעשה העגל היו כמלאכים "ובלע המוות לנצח", אבל
כשהשחיתו בעגל "אכן כאדם תמותון". ולהכי לא נכתב בלוחות
הראשונות "למען ייטב לך", כיון שלא היו עלולים כלל למיתה והיו
עומדים בגולמם בעולם הזה. אבל בלוחות האחרונות, דעתידין למיתה
אחר שחטאו בעגל, הוצרך להבטיחם "למען ייטב לך" לעולם שכולו
טוב, והשתא מוכרח לדרוש את ענין הטובה לנצח, ולא בעולם הזה.
ועיין בבן יהוידע.

ב) תוס' ד"ה אמר, בתוה"ד, ואע"ג דלא אשמועינן וכו'. והרא"ש (סימן
יד) ביאר, דדבר זה למדו ממשנתנו, דקתני "וכן חיה ועוף כיוצא בהן",

ושקיל וטרי עלה אימא ונפל כלל שור וחמור פרט כו', ומנלן למדרש
שור ולא אדם. והשתא דמסיק ד"כסף ישיב לבעליו" אתי לרבות כל
דבר, אמרה הגמ' אי הכי אפילו כלים ואדם נמי, אמר קרא כו'. כלומר,
דהשתא נחא הא דדרשינן לעיל "שור ולא אדם כו'" דאי לאו הך דרשא
איכא למימר דאפילו כלים ואדם נמי.

יב) תוס' ד"ה חמור דבור לר"י, בתוה"ד, דהוי בעלי חיים. כתב כוס
הישועות, דלפי איכא נמי ליישב, הא דהוה ליה לרבא להקשות, דאף
תיבת "או" מייטרא לר' יהודה, מאחר שדרשינן לכל דאית ליה בעלים
ואפילו כלים. אלא דלא הזכירה מחמת דלאו בעלי חיים הם.

דף נד ע"ב

יג) מתני', אחד שור וכו' לנפילת הבור. הקשה הפני יהושע, אמאי לא
חשיב הכא נגיחת הקרן, דקרא כתיב "כי יגוף שור איש את שור רעהו",
ומריבין נמי כל מילי, בין במזיקין ובין בניזקין. ותירץ, דכולהו איתרבו
אבל יש חילוקי דינים בהם, דהזאב והארי נעשים מועדין מתחילתן
ליגוף ולישוך וכדאמרינן לעיל (טו.). וכן לענין הניזקין יש חילוק דמועד
למין זה אינו מועד למין אחר, וכדאמרינן לעיל (לו.). ומשום הכי לא
פסיקא ליה מילתא.

יד) גמ', לפריקה יליף חמור חמור משבת וכו'. הקשה הים התלמוד
(לעיל נד. בתוס' ד"ה הוה), היאך ילפינן, והא קיימא לן דממונא
מאיסורא לא ילפינן. ותירץ, דאף אי לא הוה ילפינן משבת, היה הדין
כן, דחייב בכל בהמה וחיה ממקום אחר, אלא היה מקום לומר,
דאדרבא שור או חמור דכתיב בהו, מיעוטא הוא, לומר לך דלא תילף
לרבות כל מילי, ובעינן למילף משבת לגלויי דשור לאו מיעוטא הוא.

טו) גמ', וגבי שבת מנלן דתניא וכו'. הקשה השיטה מקובצת, דמברייתא
גופא ליכא ראייה, דבשבת כל חיה ועוף בכלל האיסור. ותירץ, דשמא
מיייתי ברייתא, וסמיק אטעמא דמסיק ואזיל ד"כל" דדברות האחרונות
(דהזכירם בברייתא) ריבויא הוא.

טז) גמ', בדברות הראשונות וכו'. הקשה השיטה מקובצת, אמאי הזכיר
הדברות הראשונות, והרי אין מקשה אלא אדברות אחרונות, מדוע
הוציא "שור וחמור" מכלל "כל בהמתך" האמור בצידן. ותירץ, דשמא
לאומי קושייתא נקטיה, דמצינו בדברות הראשונות דקאמר "בהמתך"
סתם, ולא הוצרך לפרט בהם "שור וחמור".

יז) גמ', לכלאים אי כלאים דחרישה יליף שור שור משבת. כתב הרמב"ם
(פ"ט מכלאים ה"ח), דאיסור כלאים מן התורה אינו אלא בבהמה
טהורה עם הטמאה, אבל בהרש עם ב' בהמות טהורות או טמאות
איסורו מדרבנן ולוקה מכת מרדות. וביאר הרדב"ז, דסבירא ליה, דאף
דילפינן "שור שור" משבת, לעשות כל בהמה וחיה כשור וחמור, מכל
מקום בעינן נמי דלהוי דומיא דשור וחמור, שהאחד טהור והאחד טמא.
ובשו"ת הרא"ש (כלל ב אות ט"ז), הוכיח מהא דאמרה הגמ', אי כלאים
דחרישה יליף "שור שור" משבת, אי כלאים דהרבעה יליף "בהמתך
בהמתך" משבת. דמשמע, דחרישה כהרבעה, לאסור את כל המינין. ואף
בשניהן טהורין איסורו מדאורייתא. עוד הקשה מלקמן (נה.), דבעי
רחבא המנהיג בעיזא ושיבוטא מאי, ושיבוטא דג טהור הוא, כי בצרפת
אוכלים אותו. ובפרי מגדים (יורה דעה שפתי דעת סימן פג סק"ג) הביא,
דבהגהות הב"י (אות כ"ב) תמה על הרא"ש, אמאי לא מיייתי ראייה

בוה.

(ח) **גמ' חיבר חיטה ושעורה בידו וכו'.** דייק המקדש דוד (זרעים סימן ס"ז אות ג' ד"ה כתב), דמלשון "בידו" משמע דאף לענין כלאי זרעים בעינן מפולת יד, דאי לא הכי מאי טעמא בעינן שיהיו בידו. [נאמנם התוס' בד"ה אלא כתבו להדיא, דלא בעינן מפולת יד אלא לגבי כלאי הכרם. אבל לא קשיא דחזינן מהד"ה שלא גרסו הכא "בידו"] והביא שבתוס' חולין (ס.) ד"ה הרכיב כתבו להדיא, דאף לגבי כלאי זרעים בעינן מפולת יד, עיין שם שהאריך עוד.

פרק הכונס

דף נה ע"ב

(ט) **תוס' ד"ה נפרצה בלילה, בתוה"ד,** הא ביום חייב דקלא אית ליה. כתב המהרש"א, דרישא דנעל בפניה כראוי ויצאה והזיקה, לא איירי דוקא בלילה, והיינו משום דמיירי דיצאה בפתיחת הדלת, וליכא קלא למילתיה ופטור אף ביום כיון דנעל כראוי. אבל בנפרצה, דאיירי בנפילת הכותל דאית ליה קלא, צריך לאוקמי בלילה.

(י) **בא"ד שם.** הקשה הפני יהושע, לשמואל דקאמר לעיל (נב.) גבי בור שנתגלה דהראשון פטור עד שיודיעוהו וכדפירש התם התוס' בד"ה בכרי, דאינו סומך אשמיעה לחד, אמאי הכא מחייבינן ליה מסתמא מטעמא דוודאי שמע. ותירץ, דנפרצה דהכא אית ליה קלא שפי מנתגלה הבור דהתם, משום שראו גם כן את הבהמה יוצאת מן הדיר לאחר שנפרצה.

(יא) **בא"ד,** אי נמי בלילה אפילו נודע לו שנפרצה ויצתה הבהמה אין לו לטרוח. והטור (סימן שצו) כתב, דהטעם דאין צריך לחזר אחריה בלילה, משום שהוא אנוס. וביאר בחידושי הגרנ"ט (סימן קכב), דכיון דחייב שמירתו כדנטרי אינשי, ומצינו בבבא מציעא (צג:) דשומר חנם פטור היכא דנטר כדנטרי אינשי, הוא הדין הכא.

(יב) **תוס' ד"ה רבי יהודה היא,** קצת תימה דר"י דריש לעיל ולא ישמרנו לזה ולא לאחר. כתב השיטה מקובצת בשם תלמיד הר' פרץ, דלא קשיא, דהא לא אתא האי מיעוטא ד"ולא ישמרנו" אלא למעט קרן תמה, דלא נילף לה מקרן מועדת. אבל וודאי שן ורגל דמועדין, הוה בכלל קרן מועדת. והפני יהושע כתב, דמכל מקום קשיא, דכיון דחידוש הוא שחידשה תורה, דתם חייב לשלם בשמרו שמירה פחותה, ומועד פטור, דמסברא איפכא מסתברא. ואין לומר בו אלא חידושו במאי דגלי לן קרא דפטור משמירה מעולה, דהיינו קרן מועדת. אבל שן ורגל, אף דמועדין הן לא נילף מקרן, אלא נילף בקל וחומר מקרן תמה, דבעי שמירה מעולה כפי הסברא. אך לפי שיש מקום לדחות להך סברא, לכך כתבו התוספות בלשון "קצת תימה".

(יג) **בא"ד,** אי נמי הוה הכתוב הכורה לפותח. כתב המהר"ם שיק, דאף דפותח שמצאו בכיסוי רעוע מאד, נמי לא החמירו עליו לכסותו בכסוי טוב יותר. מכל מקום בהא לא דברה תורה "כי יפתח ולא יכסנו", דהא לא מיקרי פתיחה כלל. ואף אם הניח הפותח כך פתוח, נמי פטור דלאו מידי עביד. אבל אם כסהו הראשון כראוי שיכול לעמוד ברוח מצויה, אפילו אם תמצו לומר דלא סגי בהכי, סברא הוא, שהפותח חייב

ומדקתני עוף בהדי חיה, ובחיה תנן (כלאים פ"א מ"ו) הזאב והכלב כופרי וכו' אף על פי שדומים זה לזה כלאים זה בזה, אלמא, אף דדמו להדדי ורבו בהדי הדדי, כיון ששני מינין הן הוו כלאים זה בזה, והוא הדין בעופות.

(ג) **גמ', הוואה הספר בחלומי חסו עליו מן השמים ופדאוהו.** הקשה המהרש"א (חידושי אגרות), דהיה צריך שיראוהו "חספד", ולמה הראוהו אות שצריך לחלפו. ותירץ הבן יהודע, דאם יראוהו "חספד", פתרונו ידוע לו שהוא לטובה, וישמח. ואיתא בברכות (נה.), חלמא טבא חדוותיה מסתייה. אך כשהראוהו הספד, ודאי יצטער ממנו, וילך אצל חכם לפתרו, ואחר שנתעצב יפתרהו החכם לטובה, שיחליף אות ה' באות ח', ויתקיים לטובה, הן מצד פתרון החכם, הן מצד שנתעצב תחלה בראייתו. עוד תירץ, שרמזו לו שיעשה חליפין ותמורה בתרנגול, כדרך שעושין בליל ערב כיפור, ואומרים זה חליפתך תמורתך כפרתך.

(ד) **גמ', רבו בהדי הדדי.** ביאר השיטה מקובצת בשם הראב"ד, דהיינו שכל אחד מגדל אפרוחיו של השני.

(ה) **תוס' ד"ה למינהו, בתוה"ד,** דאי הוה כתיב למינהו בציווי של דשאים היה אסור להרכיב וכו'. הקשה המהר"ם, דלמא כוונת הגמ' התם, דאי הוה כתיב "למינהו" גבי דשאים, הוה ילפינן ליה מ"למינהו", דהרבעת בהמה בגזירה שווה. ותירץ, דמוכח התם דלא יליף בגזירה שווה, מדמספקא לה לגמרא בהרכיב שני דשאים מהו, כיון דלא כתיב בהו "למינהו", פירוש בציווי ה', אלא שהם נשאו קל וחומר בעצמם מאילנות, והוציאו הדשאים למיניהם, ולא מיחייב. או דילמא כיון דאסכים הקדוש ברוך הוא אידיהו, כמאן דכתיב בהו "למינהו" דמי. ואי כוונת הגמ' דהוי ילפינן "למינהו" מהרבעת בהמה, לא הוה שייך לחלק בין אי כתיב בהו "למינהו" בציווי, או דכתיב לגבי שעת מעשה, שכך הוציאו מעצמן, דמכל מקום איכא גזירה שווה.

(ו) **בתוה"ד,** וי"ל נהי דלא דרשינן לגבי בן נח וכו'. ביאר המהר"ץ חיות, על פי הכלל דאיתא בסנהדרין (נט.), דכל מצווה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני, לישראל נאמרה ולא לבני נח. ומבואר בתוס' חולין (כג.) ד"ה תמות, דלאו דווקא מצווה, אלא דכל הלמודים אשר נלמדו קודם מתן תורה ולא נשנו, נאמרו לישראל בלבד. ואם כן הכא, כיון ד"למינהו" נאמר קודם מתן תורה, ולא נשנית בסיני, שוב אין הלמודים האלו נוהגים בבני נח אלא בישראל.

(ז) **רש"י ד"ה הנהיג בעיזא ושיבוטא,** קשר קרון לעז ודג. ובתוס' בעבודה זרה (לט.) בד"ה וסימנך, פירש, דהוא עז הים, והוי מין טהור דהרי רבא מלח שיבוטא כדאיתא בקדושין (מא.). ועיין לעיל (נד:) אות טו, בשם שו"ת הרא"ש דנקט דהוי דג טהור. ובדברי דוד (ויקרא יא ט) הביא, דשיבוטא דג טמא, ותמה בפרדס יוסף (שם) מהא דאיתא בחולין (קט:): דאסר חזיר שרא מוחא דשיבוטא, ומסוגיין, דמוכח דטהור הוא. ועיין שו"ת דברי דוד (סימן ס"ז). ובמנחת חינוך קומץ מנחה (מצוה תקנ אות ב). ובשדי חמד (קונטרס הכללים מערכת הלמ"ד כלל קכ"ט), מה שכתבו

(סימן יד אות ט), דהאי טעמא מהני, דלא אמרינן דליצטרף כח הנחש עם כח האדם. כמו הולכת האש על ידי הרוח. וכתב, דפטור זה מהני לקטלא, אבל בנוקין חייב, דלא בעי כח אדם.

ה) שם, הקשה האמרי בינה (דיני שבת סי' כז) הא עדיין יקשה למאן דאמר לעיל (כג): דארס נחש בין שני עומד, וכתבו תוס' (שם) ד"ה תפשוט, דשיסה היינו הכניס ידו לפי הנחש, ולכלי עלמא פטור, אפילו להאי מאן דאמר.

ו) רש"י ד"ה טמון איתמר, והוא לא שלח את הבערה. הקשה הברכת שמואל (סימן ב' א'), אמאי לא פירש רש"י רבותא גדולה מזו, דאפילו אם המבעיר בעצמו עשהו טמון נמי פטור בדיני אדם, דבוודאי דבכהאי גוונא פטור, דמכל מקום הוי טמון באש. ותירץ, דאף שהתורה פטרה טמון באש היינו דווקא בידי אדם, אבל חייב בדיני שמיים, ועל כן לא מצי לפרש דהוא המבעיר, דהרי חייב בדיני שמיים על עצם ההבערה אפילו שהיה טמון קודם, ואנן קאתינן למימר דאיכא חיוב בידי שמיים על מה שעשאה טמון.

ז) תוס' ד"ה ממונא, בתוה"ד, וכ"ת פטור מדיני אדם משום שלא ידעינן שהם עדי שקר. הקשה המהרש"א במהדורא בתרא (בתוס' ד"ה אלא לחבריה), הא פשיטא דבלא ידעינן פטור בדיני אדם. ותירץ, דאתי לאשמועינן דחייב בידי שמיים. אבל הפני יהושע כתב, דכוונת התוס', דהוא מודה ששכרם בכדי שיעידו לו כך, אלא שטוען שדבריהם אמת.

ח) תוס' ד"ה אלא לחבריה, בתוה"ד, כגון שאין לחבריה וכו'. כתב הפני יהושע, דהוא הדין דאין לעדים מה לשלם. דאי לאו הכי, מוטל עליהם החיוב לשלם, ואפילו בהודאת עצמם נאמנים על עצמם וחייבים לשלם.

דף נו ע"ב

ט) תוס' ד"ה פשיטא, בתוה"ד, בהוציאה לגזולה איירי מתני'. הקשה הפני יהושע (לקמן צח.), דמהכא משמע דרצונו לומר, דבגזולה על מנת לאבדה פטור. ואילו לקמן (שם) בגזול מטבע מחבירו ומטילו לים חייב משום גזילה, ואפילו גזל כדי לאבדו. ותירץ, דהא דפטור כשנוטלה על מנת לאבדה, היינו במה שהזיקה הבהמה לאחרים, אבל בגוף הבהמה נתחייב, דומיא דזרק מטבע לים. וכתב, דהש"ך (ח"מ שצ"ו סק"א) נסתפק בדבר זה.

י) בא"ד, בתוה"ד, דלא קיבל עליו שמירה. הקשה הקובץ ביאורים (אות מז), אמאי לא יתחייב בשמירה בעל כרחו, דומיא דשומר אבידה, וממילא יתחייב אף בכחשא דהדרא. ותירץ, דאף שומר אבידה פטור בכחשא דהדרא, משום דחיוב שמירתו משום דכתיב "השב תשיבם", ובכחשא דהדרא דמצי לקיים מצוות השבה, פטור מלשלם יותר. והפרי יצחק (ח"ב סימן סב) כתב, דשומר אבידה צריך משיכה או הגבהה כדי להתחייב מדין שומר, דאם רואה אבידה ולא הגביה אותה עובר ב"לא תוכל להתעלם", אבל אינו חייב בשמירתה. ולפי זה, גולן שבא לידו בתורת גזילה, לא היתה המשיכה אדעתא דהשבה, וממילא לא נעשה שומר כלל. וכן הוכיח הקצות החושן (סימן שני"ד ב'), מתוס' דידן, דגולן לא קיבל עליו שמירה.

יא) בא"ד, שם. בתוס' בגיטין (מב:) ד"ה ושור כתבו, דבבהמה שהוכחשה אצל השומרים בכחש דהדר, איקרי שבת ולא נזק, וכיון דליכא שבת בבהמה פטורין. ולדעת ר' חיים כהן, כיון שפחתו דמי דשור

כשהניחו פתוח, ועלה נמי קאי א"ולא יכסנו", הא כסהו כעין הראשון פטור.

יד) גמ', לאו משום דכאן קרא לא כתיבא בה. כתב המהרש"א במהדורא בתרא, דיש למחוק תיבות "לאו משום" דהוי כפילות לשון. עוד כתב, דבמקום תיבת "דכאן" יש לגרוס דצאן.

טו) גמ', וקמ"ל דשן ורגל דמועדין נינהו. ביאר המהרש"א במהדורא בתרא, דהוקשה לרבה, דאכתי ניתני שור, וכגון שהזיק בשן ורגל, ואמאי נקט צאן. ועלה קא משני, דאגב קא משמע לן דשן ורגל מועדין מתחילתן, ולהכי נקט צאן לומר דאיירי במקום שמעולם לא נזכר תם אצלו, ואין שייך בו חילוק בין תמות למועדות בשום צד.

טז) גמ', ד' דברים העושה אותן פטור בידי אדם וחייב בדיני שמיים. כתב רש"י בגיטין (נג). בד"ה וחייב בדיני שמיים, דהא דחייב בידי שמיים, הוא פורענות לשלם לרשעים שנתכוין להפסיד את ישראל. וביאר החזון איש (סימן ה' אות ד'), דאין כוונתו דאסור לעשות כן, והעושה כן עבירה היא בידו, אלא דאינו יוצא ידי שמיים עד שישלם, וכדמוכח בירושלמי הכא (פ"ו ה"א). וכן כתב המאירי, דחייב בידי שמיים היינו דחייב להשיב, ולענין איסור, אף מה שפטור מדיני שמיים יתכן שיש בו איסור, ומנאן, משום שכל שחייב בדיני שמיים הרי הוא פסול לעדות כגולן, עד שישב.

יז) רש"י ד"ה פטור מדיני אדם, קסבר גרמא בנוקין פטור. דקדק הש"ך (ח"מ סימן שפו ה"א סק"ד), דמוכח מדכתב קסבר, דאף בגרמא איכא פלוגתא, ומאן דדאין דינא דגרמי לקמן (ק). אף בגרמא חייב. ובתוס' לעיל (כו:) בד"ה קדם כתבו, דבגרמא לכולי עלמא פטור.

דף נו ע"א

א) גמ' אלא דמטיא ברוח שאינו מצויה כתב הפורת יוסף (בבבא בתרא כו.), דמשמע מהכא, דהוא הדין לכל דיני אש, דהיכא דברוח מצויה חייב בדיני אדם, ברוח שאינה מצויה חייב בדיני שמים. אבל כתב, דשמא חייב בדיני שמים, דווקא בכופף קמתו של חבירו, דעביד מעשה בממון חבירו.

ב) תוס' ד"ה אילימא, בתוה"ד, וי"ל דוודאי אי כפתו והביאו וכו'. כתב המנחת חינוך (מצוה נו, י), דמדכתב הרמב"ם (פ"ג מרוצח ה"י), דכפתו והניחו בחמה, פטור בדיני אדם בסוף חמה לבוא. משמע, דאפילו הזיוז ממקומו. וכדי ליישובו מקושיית התוס' בעינן למימר, דסבר, דאשו משום חיצוי מהני לחייבו בנוקין, אבל פטור ממיתה, דלא מהני ליה לאשוויי כרוצח. וכן כתב השיטה מקובצת בשם הרא"ה, שתירץ את קושיית התוס', דשאני מיתה מנוקין, דבנוקין מחייב על גרמתו, כיון דהוי גירי דיליה, ומיתה ליכא לחיובי אגרמתו למישווי רוצח אלא בגוונא שהזיק בגופו או בכחו.

ג) בא"ד, בתוה"ד, והיכא דאתקיל עליה בדקא דמיא. כתב המהר"ם, דתוס' קצרו, דמבואר התם, דלא פטור אלא כשמת בכח שני, אבל בכח ראשון הוי כאילו המיתו בידיים. ולכך מדמהו לזורק חץ ותריס בידו, אפילו קדם ונטלו הוא פטור, דבשעת זריקת החץ לא היה ראוי להמיתו מחמת התריס, ואין לחייבו אכח שני דהיינו נטילת התריס, דהוא גרמא בעלמא.

ד) בסוה"ד, וי"ל דשאני התם שאין הארס עדיין בעולם. ביאר החזון איש

כיון דהתם ברייתא היא. אלא דהקשה, דהעיקר חסר מן הספר דהא לא קתני בהדיא, הכישה במקל. ותירץ, דמדנקט הוציאנה ולא נטולה, משמע שפיר דלא בעינן משיכה ביד, וסגי בהא דאולה מחמתו דלהוי משיכה. והא דלא נקט הכא "קורא לה והיא באה" כדקתני התם, משום דהכא אגב גררא דקם לה באפה דחיוב מוזיק, נקט נמי דהכישה במקל, חשיב מוזיק. מה שאין כן בקורא לה והיא באה, אף דמהני למשיכה, אבל לא חשיב מוזיק, דהוי גרמא.

(יז) תוס' ד"ה ולסטים נמי שהכישוה, לגזולה מיירי וכו' לפי שקל להביין. ביאר המהרש"א, דלא מיירי הכא כעין הכישה דגבי מעמיד, דרב מתנה אמר רב, שהכישוה על קמת חבירו, וחייב מדין מוזיק. דאם כן אמאי נקט לסטים, הא אחר נמי חייב. אלא מוכרח דמיירי במתניתין בהכישוה על מנת לגזולה, ומאליה הלכה לקמת חבירו. ולפי זה, רבותא דמתניתין לאו דווקא במעמיד, אלא הוא הדין בגוונא דליסטים משכוח, דחייבים מדין גולנים. ונקט מעמיד, לאפוקי דקמה באפה שפטור. וכן מבואר בתוס' רבינו פרץ. והמהר"ם שיף כתב, דלרש"י איכא למימר, דאף דינא דרב מתנה אמר רב, דמעמיד בהמת חבירו על ידי הכשה חייב, מיירי במכיש על מנת לגזול וחייב מדין גולן. והא דהקשה המקשן פשיטא שגולנים חייבים באחריות, לא חשש התרצן לתרץ, לפי שקל להביין. והמהרש"ל המהר"ם שיף והפני יהושע ביארו, דכוונתם, כמו שהקשו לעיל בד"ה פשיטא, דמנלן דגולן חייב באחריות אפילו לגבי חיוב אונסין. אמנם השיטה מקובצת פירש בשם הר"א מגרמושא, דכוונת התוס' משום דקא משמע לן דהכשה משיכה, היא כדפירש רש"י.

(יח) רש"י ד"ה אלא תחתיו דשומר, ואולי בעלים ומשתעו דינא בהדי שני וכו'. הקשה הפני יהושע, אמאי לא כתב, ואזיל ניוק ומשתעו בהדי שני, והבעלים פטורים, וכדמשמע פשטא דלישנא ד"כולן נכנסו תחת הבעלים". ותירץ, דחזונו מהכא דסבירא ליה לרש"י, דלעולם יכול הניזק לתבוע מהבעלים, ואינם יכולין להשתמט ולדחותו אצל השומר. ואם כן הא דנקט "נכנסו תחת הבעלים" בהכרח איירי שלא בתביעת הניזק, אלא בתביעת הבעלים אחר ששילם לניזק, וקאתי לתבוע מהשומרים.

(יט) גמ', איתמר שומר אבידה וכו'. הקשה הפני יהושע, מאי ענין האי סוגיא לכאן, אלא בפרק אלו מציאות הוה ליה לאתווי. ותירץ, על פי המבואר לקמן (נו), דבבעלי חיים, כיון דנקטי להו ניגרא ברייתא, בעינן נטירותא יתירא ואפילו לדעת רבה, ואתי שפיר, דאתי לאשמועינן דבבעלי חיים בעינן שמירה מעולה טפי.

(כ) גמ', ר' יוסף אמר כשומר שכר דמי בההיא הנאה דלא בעי וכו'. הקשה הריטב"א (בשבועות מד.), דאי הכי כל שומר חנם ליחשיב כשומר שכר, מאחר דמצווה לנער בגד, ומיפטר מליתן פרוטה לעני בההיא שעתא. ותירץ, דהניעור לא חשיב מצווה, אלא דחייב בו מדין שמירה שקיבל עליו בפירוש.

(כא) גמ', שם. הקשה הדרכי דוד, אמאי חשיב שומר שכר מחמת כן, הא יכול לומר, דגם בלא האבידה לא היה נותן צדקה, ואף דהיה מפסיד שכר המצווה לעולם הבא, אין סברא דמשום הא חשיב שומר שכר בעולם הזה. ותירץ, דכיון דקיימא לן דממשכנין על הצדקה כמבואר בבבא בתרא (ח:), אם כן אלמלא מצוות אבידה היו כופין אותו על הצדקה, ואף דבשאר מצוות עשה נמי כופין עד שתצא נפשו, ומאי טעמא נקט צדקה, התם אפשר לקיים בממון של אחר על ידי שאלה.

בהכי, אינו בכלל שבת אלא מכלל נזק הוא, וחייבין. וכתב הקצות החושן (סימן שז, ג), דתוס' דידן סברי כר' חיים כהן, ומשום הכי מחייב הכא בבהמה בכחש דהדר.

(יב) בא"ד, בתוה"ד, ואין לומר דמתחייבי לפי שאינן יכולין לקיים בה מצוות השבה דמשתלם מגופו. הקשה החזו"ן איש (סימן ו סק"א), אמאי יפסידו הבעלים, הא שמרוהו כראוי ואנוסים הם בהא דגולוה. ותירץ, דאין לבעלים הפסד בדבר, שהרי אי מחייבין ליה, מחוייב הגולן לשלם להם, (דיחזור הקנס לגולן וראוי לקונסו לשמור בשביל הבעלים, אף דמעיקר הדין ליתא עליה חיוב שמירה, דאילו יפסיד לבעלים לא יוכל לקיים חיוב השבה).

(יג) תוס' ד"ה המעמיד, בתוה"ד, אבל אין לפרש דחייב מטעם אש וכו'. ביאר החזו"ן איש (סימן ב' סק"א), דשאני מאש דחיצו, כיון דלבהמה יש בחירה עצמית אם לאכול או לא, ומקרי כח כחו, וליכא למילף הא אלא מאש דממונו. וכן ביאר הקובץ ביאורים (אות מח). ובחידושי רבי שמואל שקאפ (סימן כב) ביאר, דלא דמי להא דכתבו התוס' לעיל (בעמוד א) בד"ה אילימא, דלקחו וכפתו לפני ארי חייב כאש, למאן דאמר אשו משום חיצו. דדווקא היכא שעשה מעשה בדבר הניזק לקרבו אל הבהמה חייב על מעשה הבהמה משום אש, אבל כשמביא הבהמה אל הדבר הניזק אף דהוי רוח מצויה, חידשה תורה דהוי כבעל הבהמה שחייב כשן ורגל, דאין על הבהמה דין אש ופטורה ברשות הרבים.

(יד) גמ', אמר ליה אביי לר' יוסף הכישה אמרת לן ולסטים נמי דהכישוה. כתב הרמב"ם (פ"ד מנזקי ממון ה"ג), המעמיד בהמת חבירו על גבי קמתו של חבירו, המעמיד חייב לשלם מה שהזיק, וכן אם הכישה וכו'. והשיג עליו הראב"ד, דכל שכן בקם לה באפה. וביאר הלחם משנה, דהראב"ד מפרש, דהא דאמר אביי לר' יוסף, הכישה במקל אמרת לן, לא פליג אמאי דאוקמוה בדקם לה באפה, וכדפירש רש"י בד"ה הכישה, דאמר לו אביי דאין הפירוש כך, אלא הכישה בדווקא ולא קם לה באפה, דהוי גרמא בעלמא. אלא, דאביי קמתמה לר' יוסף, את אמרת לן חידוש יותר גדול, דלא מבעיא קם לה באפה, אלא אפילו הכישה, דאינה משיכה מעלייתא, וגם לא גרם לו ההיזק בהחלט, חייב, וכל שכן קם לה באפה. ועיין באות הבאה.

(טו) שם. ובחידושי הגרע"א הוסיף לבאר, דבאמת סברא פשוטה היא, דלענין גרמי יותר חייב בקם לה באפה, דאי אפשר לה לילך למקום אחר. אלא דמכל מקום לענין קנין משיכה ודאי לא מהני. ואם כן, מתחילה תירצה הגמ' דמתניתין מיירי בקם לה באפה, והיינו, כדי שתאכל מקמת חבירו, וקא משמע לן דהוי מוזיק, דמטעם גולן ליכא לחייבו אפילו בלסטים דמכוונין לגזילה, דהא לא הוי קנין. ודחאה אביי, הכישה אמרת לן, דהיינו, דגם קם לה באפה היה פשיטא דחייב מדין מוזיק, אלא הכישה אמרת לן, ולסטים נמי על כרחך בהכישוה, דאי בקם לה באפה קשה אף אמתניתין פשיטא, ועל כרחך מיירי בהכישוה, ואם כן ליכא לתרץ דמיירי בקמה, דתיפוק ליה גבי לסטים דמכוונין לגזול דחייב מדין גולן, אלא על כרחך דקא משמע לן דמשיכה הוי קנין, או כדכתבו תוס' ד"ה פשיטא, דקא משמע דקם ברשות גולן גם לענין נזקין.

(טז) רש"י ד"ה ולסטים נמי דהכישוה, ואשמעינן מתני' דהקישוה במקל זו היא משיכה. הקשה הפני יהושע, מאי קא משמע לן, הא ברייתא היא בקדושין (כב:), לגבי משיכה. ותירץ, דאכתי אתי לאשמועינן במתניתין,

הרבה, וכרבי אלעזר בסמוך.

(ה) גמ', שם. הקשה הפני יהושע, אי הכי, בבעלים גופיה נמי נימא הכי לענין נזקין, דאם נאבדה הבהמה מביתו פעם או פעמיים וחזרה, דיצטרך לשומרה בשמירה מעולה, והא דהקילה התורה בשמירתן היינו כל כמה דלא נקט לה ניגרא ברייתא, דהא אפילו שומר חנם חייב, דהיינו דהווי פשיעה. ותיירץ, דמוכרח, דהא דהקילה התורה בשן ורגל לשומרו שמירה פחותה, אף בעניין זה, דאי לאו הכי, מצינו מועדות בשן ורגל. ועוד תירץ, דלחד מאן דאמר אף בקרן סגי בשמירה פחותה, ואם כן חזינן, דאפילו עבדה ג' פעמים הקילה בו התורה, וכל שכן בשן ורגל. (ו) תוס' ד"ה כגון שטוענו, בתוה"ד, לוקמה כגון שטענו טענת גניבה באונס. הקשה הים של שלמה (סימן יא), נימא דאדרבה, התרצן בעי לאשמועינן רבותא, דאפילו בלסטים מזוין משכחת לה, משום דסבירא לן דגנב הוא. ותיירץ המהרש"א במהדורא בתרא, דמשמעות לשון התרצן, שאומר "הכא במאי עסקינן כגון שטענו טענת לסטים מזוין", משמע, דאיירי בהאי גוונא ולא בגוונא אחריתי. ועלה אקשי, אמאי מיירי דווקא בכהאי גוונא שהיא דחוקה, נוקי בגוונא אחריתי, ואי לאשמועינן רבותא קאתי, הוה ליה למימר, דבברייתא איירי "גם" בטוענו טענת לסטים מזוין.

דף נז ע"ב

(ז) תוס' ד"ה לא אם אמרת, בתוה"ד, נראה דקאי אהה דבעי למילף וכו'. כתב התוס' רבנו פרץ, דאף דהתם אמוראי נינהו. מכל מקום פריך מינה שפיר, משום דהתם האמוראים הם ר' יוחנן ור' אלעזר שהיו מן הראשונים.

(ח) בתוה"ד, ותימה להאי תנא מנלן דפרשה ראשונה וכו'. התוס' בבבא מציעא (מא:): ד"ה קרנא תירץ בשם ר' שמואל, דמסברא ידעינן, משום שבפרשה ראשונה כתיבי "כסף" או "כלים", דליכא טורח בשמירתן, ורגילים לשומרם בחנם, אבל בפרשה שניה כתיבא "בהמה", דאיכא טורח בשמירתה, ורגילים לשומרה בשכר.

(ט) תוס' ד"ה נמצא, בתוה"ד, ושמא אין שייך כפל בטוען טענת גנב. כתב המנחת חינוך (מצוה נד אות מה), דנראה, דנסתפקו דווקא לגבי הכפל, אבל בשבועה פשיטא להו שחייבין. וכן כתב הנתיבות המשפט (סימן רצא סקל"ד). והקצות החושן (סימן רצא סק"ז) כתב, דמספקא להו אף לגבי שבועה, דכל דליכא כפל ליכא נמי שבועה, וכדכתבו התוס' לקמן (סג.) ד"ה למה לי, דכפל ושבועה הכל ענין אחד, וכל דאימעיט מדין כפל אימעיט מדין שבועה.

(י) בא"ד, שם. ביאר השיטה מקובצת בשם הר"א מגרמישא, דהטעם דבטענת בעליו עמו ליכא כפל, דדווקא היכא דטענת גניבה היא הגורמת לפטור, מה שאין כן הכא, דמה שהבעלים עמו הוא הגורם לפטור. ובאור שמח (פ"ד מגניבה ה"י) ביאר, דנסתפקו אם בבעליו עמו אינו שומר כלל, ולא חידשה התורה כפל, אלא בשומר שטוען טענת גנב. או דהפטור של בעליו עמו אינו אלא מהתשלומין, ואם כן ליחייב כפל.

(יא) בא"ד, בסוה"ד, בטוען טענת גנב הבעלים וכו', אי המ"ל וליטעמיק. כתב המהרש"א, דלגבי הך דאין עליו תשובה אפילו למאי דמסיק עלה בבבא מציעא (צד.). דלסטים מזוין גולן הוא, ליכא לאקשווי, דאכתי יש

(כב) [גמ', כיון דרחמנא שעבדיה בעל כרחיה. נראה לכאור, דשומר חנם לא איקרי אלא כשעושה השמירה מרצונו הטוב, בלא שום סיבה המכריחתו, ומשום הכי לא חייבתו התורה בחיובי שומר שכר. אולם הכא, שמוכרח לשמור ממצוות התורה, אינו עושה כן מחמת רצונו הטוב, הלכך נפלה הסיבה לפטור מחיובי שומר שכר].

(כג) תוס' ד"ה בההיא, בתוה"ד, ודווקא בשעה שמתעסק בה. דעת הר"ן (סוכה יא. מדפי הרי"ף), דהעוסק במצווה פטור מן המצווה אף דיכול לקיים שתייהן. וכן פסק הרמ"א (או"ח לח, ח). וכן כתב הרשב"א בשם הראב"ד.

(כד) בתוה"ד, כגון שוטחה לצרכה וכו'. הקשה הפני יהושע, אמאי לא מפרשי בפשיטות דפטור מן המצווה בשעה שמוצאה שמתעסק בה לקחתה תחת ידו. ותיירץ, דהיא גופא אתי לאשמועינן, שאף בזה ששוטחה דאינו אלא מתעסק בשמירתה, מיקרי נמי מתעסק במצווה. ובגליון הגרע"א (ח"מ סימן שנג בש"ך אות ח) כתב, דתוס' כתבו כן בדווקא, משום דסבירא להו, דאותה פרוטה שנפטר בשעת המציאה, לא מהני לאשווי כשומר שכר, ודוקא השטיחה וניעור, שדורש זמן רב ושווה יותר מפרטה.

(כה) בסוה"ד, (בנמשך לעמוד הבא) לכך נראה דרבה לא יעמיד כלל פלוגתייהו וכו', ופלוגתייהו בדשמואל וכו'. ביאר המהר"ם, דהוי כאילו התנה עמו שאם יאבד המשכון, דאינו אלא קתא דמגלא אבד כל מה שהלוה עליו, אף על גב דאינו אלא שומר חנם. ולפי זה צריך לומר, דמתניתין דקתני המלוה על המשכון שומר שכר הוא, אתיא דווקא כר' עקיבא, ומיירי בכהאי גוונא שנתן לו למשכון קתא דמגלא והלוה עליה אלפא זווי. ואכתי הקשה אלישנא דמתניתין דקתני "שומר שכר".

דף נז ע"א

(א) גמ', החזירה בצהרים. כתב הרא"ש (סימן ד), דכל שכן כל היום. והא דנקט "צהרים" לרבותא, דאף דמצוי לפעמים שחזור לביתו בצהרים, לא חשיב השבה. והים של שלמה (סימן י') כתב, דהשתא שהשתנו הזמנים, ודרכם של אנשים לחזור לביתם בצהריים, הוי השבה, ואף שאין לנו לחלק מעצמנו ולומר דהשתנו הזמנים, שאני הכא דכל הטעם הוא מחמת דלא שכיחא, והשתא שכיחא.

(ב) תוס' ד"ה לעולם, בתוה"ד, היא סיפא דברייתא דלעיל. ביאר השיטה מקובצת, דהוקשה לתוס', דילמא חייבים בפשיעה כשומר חנם, ועלה תירצו, דסיפא דברייתא דלעיל היא דקאי אגניבה ואבידה. והקשה השיטה מקובצת, דקושיא מעיקרא ליתא, דלישנא דלעולם קדייק, דמשמע לעולם חייב ואפילו בגנבה ואבידה. ותיירץ, דהתוס' לא גרסי "לעולם".

(ג) גמ', מודינא לך בבעלי חיים. כתב המאירי בשם רבותיו, דדבר זה שאנו פוטרין בשחרית הוא אף בבעלי חיים. והא דמודינא לך וכו', היינו לגבי דאף בשומר חנם ליתחייב בנגנבה מביתו משום דהוי כפשיעה. אבל דעת הרמב"ם (פי"א מגזילה ואבידה ה"ו), שאף בהחזירה שחרית למקום שיראנה חייב עד שיכניסנה לרשות בעלים. וביאר בהגהות הגר"א (כאן אות א), דגרס בגמרא ההוא.

(ד) גמ', שם. הקשה הפני יהושע, אם כן ליבעי השבה מעליא ליד הבעלים ממש. ותיירץ, דשאני השבת אבידה דריבתה בו תורה השבות

א) תוס' ד"ה א"נ מבריה ארי, בתוה"ד, וכן משיב אבידה. הקשה המהרש"א במהרורא בתרא, מאי קשיא ממשיב אבידה, הא מצווה היא בתורה להשיב אבידה, ואין לך שלא מדעתו גדול מזה, דהתם חבירו מבריהו, וכאן התורה מבריהתו. ותירץ, דלפעמים יש מי שאינו מחויב להשיב אבידה, כגון זקן ואינו לפי כבודו, ומכל מקום אמרינן בסתם דנותנין לו שכרו כפועל בטל.

ב) בתוה"ד, ואין לומר דבכל הני אע"ג דמן הדין היה פטור מ"מ תקנת חכמים היא וכו'. כתב המהר"ם שיף, דלפי זה, הוא הדין גבי מבריה ארי יעשו תקנה שיהיה חייב. והא דחשבינן לפורע חובו כמבריה ארי ויפטר, היינו כמו דמבריה ארי פטור מן הדין אף בפורע חובו ייפטר, ואף דמבריה ארי עשו תקנה שישלם, הכא בפורע חובו לא שייך תקנה כיון דשלא מדעתו הוא.

ג) בא"ד, בתוה"ד, ופורע חובו אין מצילו מהפסד וכו' אלא מצער בעלמא. הקשה הפלפולא חריפתא (סימן ו אות פ), הא מכל מקום הרויח, שאינו צריך לפורע במעותיו את החוב. ותירץ, דאינו אלא שגרם להרוויחו, ולא מצינו שמי שגרם לחבירו ריוח שיצטרך הלה לשלם לו על כך, כי לא בקש ממנו שיגרום לו ריוח, ופרע מעצמו.

ד) בתוה"ד, ורבנו גרשון פסק בתשובה וכו'. ביאר המהר"ם, דרצונו לומר דגם רבנו גרשון סבירא ליה דבמקום שההפסד מבורר, אין לו דין מבריה ארי, וכדכתב ר"י לעיל, ודלא כדעת רש"י בגיטין (נח:): ד"ה אין בו, דסבירא ליה דבכהאי גוונא נמי מקרי מבריה ארי.

ה) בתוה"ד, אם ירצה יאמר עם המציל שישלם חמורו. כתב המהרש"ל, דהר"ן תירץ בענין אחר, דכיון שהיה חבירו בפניו והיה יכול להתנות ולא התנה, איהו דאפסיד אנפשיה.

ו) גמ', אמר רב כהנא לא שנו אלא באותה ערוגה וכו' ור' יוחנן אמר אפילו מערוגה לערוגה וכו'. כתב הרא"ש (סימן ז), דמיירי בדאפשר לרועה למיטרח בתרה ולאפוקה, דאי לאו הכי כי היכי דהוי אנוס בערוגה שנפלה בה, הוי אנוס בכל הערוגות. וביאר, דטעמיה דר' כהנא דפוטרי, כיון דהנפילה היתה באונס ולא הוי כעין "ושלח" וכעין "וביער", דהא ושלח וביער, מקמי דתיעול לשדה חבירו כתיב. אבל ביציאה מערוגה זו לערוגה אחרת ומצי לאפוקה, קרינן ביה שפיר "וביער ושלח". ור' יוחנן סבר דכולה גינה דנפלה ביה באונס, כחדא ערוגה דמיא, ולא קרינן ביה "ובער בשדה אחר". וכתב בחידושי הגר"ט (סימן קטז), דחוינן מדבריו, דהחויב בשן הוא משום דלא שמר ולא מעצם זה ששורו הזיק, ולהכי חייב היכא דקרינן ביה "ושלח וביער" היינו שפשע בשמירה.

דף נח ע"ב

ז) גמ', מנה"מ אמר רב מתנה דאמר קרא ובער בשדה אחר. כתב התורת חיים (בד"ה אם), דהא דשמין על גב שדה אחר, מדרבנן הוא, בכדי להקל על המזיק, וקרא אסמכתא בעלמא הוא. וכתב, דכן משמע מהרמב"ם בפירוש המשניות (אמתניתין), שכתב, ורמז על זה מה שאמר הכתוב "ובער בשדה אחר", דאינו אלא רמז. וכתב התורת חיים, דלקמן (נט:): משמע דהוא מדאורייתא.

ח) גמ', מלמד ששמין על גב שדה אחר. הקשה החזון איש (סימן ו אות ג), דמשמע בגמרא, דלולי קרא הוה אמינא דשמין הנזק בפני עצמו.

עליו תשובה, דמה לשומר שכר דמשלם כפל בטוען טענת גנב בבעלים. משום, דלפום סברא דהשתא, אף בשואל בטוען טענת גנב בבעלים משלם כפל, כיון דפטור מקרן וכדאיתא התם.

יב) גמ', קרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה. הקשה הרש"ש (בבבא מציעא מא:), למה הוצרך להזכיר הכא שבועה, הא אפילו אם היה חייב כפל בלא שבועה, אכתי הוה חמיר טפי, דבכפל בעינן שיטעון בשקר ואחר כך יבואו עדים ששיקר, אבל לגבי קרן, חייב אפילו אם טוען אמת ויש עדים כדבריו.

יג) גמ', ר' זירא אמר הכא במאי עסקינן בטוען טענת לסטים מזוין ונמצא לסטים שאינו מזוין. הקשה האור שמוח (פ"ח משאלה ופקדון ה"א), הא כיון דהכפל שייך לשוכר, והכא הוי כמו שהודה שפלוגי הגנב אין צריך לשלם לו כפל, כיון דהיה מזוין והוה גולן. אם כן, אף שבאו עדים שהעידו דלאו מזוין הוא וצריך לשלם כפל, לא יהני, כיון דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי ועדיפא מעדים, ולפי הודאתו אין צריך לשלם הכפל. ותירץ, דגוף הפרה שייך לבעלים, ואף שהשוכר מודה דמזוין הוה, ונפטר מכפל, לא מהני הודאתו לאפסודי לבעלים, ולהכי מתחייב על פי העדים לשלם תשלומי כפל לבעלים דהגוף שלו, (דכיון דהשוכר לא בעי למיקני הכפל, קני להו הבעלים), ולאחר מכן, זכי בהו השוכר מהבעלים ככל שבחא דאתי מעלמא, דתשלומי כפל בכלל שבח הן.

יד) גמ', לימא רב טעמיה דאמר היה לה שלא תאכל. הקשה השיטה מקובצת בשם הרא"ה, אי הכי בכל שן נימא דליפטר, דהוה לה שלא תאכל, ושן דכתב רחמנא היכי משכחת לה. ותירץ, דשן דעלמא דמחייב היינו על עסקי שימור, שלא שמרה כראוי, אבל הכא על עסקי שימור לא מיחייב דנפילתה היתה באונס, ואאכילה נמי לא מחייב דהיה לה שלא תאכל.

טו) גמ', שם. הקשה בחידושי הגרע"א, מאי טעמא בעינן למימר דפטר אי אכלה מטעמיה דרב, הא כיון שהיא שם באונס, ומהאי טעמא פטור בנזקין, הכי נמי לא ישלם מה שנהנית. ועוד, כיון דנחבטה נמי הוי אונס, אמאי משלם מה שנהנית, ובמאי גרע מהא דאכלה. ועוד הקשה, מדרתנן לעיל (יט:): אכלה מצדי הרחבה משלם מה שנהנית, ואמאי, הא הוי אונס דלא בעי לאסוקי אדעתיה שמניח זה הפירות בצדי הרחבה, וליפטר דהוה לה שלא תאכל. ותירץ, דמאי דקתני במתניתין דמשלמת מה שנהנית, לאו אבעלים קאי, אלא אמסרה לרועה דקתני לעיל מיניה. ועלה קאמר רב, דלא שנו אלא בנחבטה, דכיון דברי היזקא משלם מה שנהנה דלא הווקה בקרקע. אבל אכלה, כיון דיכול לפייסה ממקום אחר, הוי מבריה ארי בעלמא ופטור. ולא דמי למאי דקתני לעיל דאכלה מצדי הרחבה משלמת מה שנהנית, דהתם אבעלים קאי ונהנים בשבח גופא, ופשיטא דמשלמים מה שנהנית. ומאי דאמרינן "לימא רב לטעמיה", היינו למימר דאין לחייבו משום גולן דהא הוי ליה לסלקה, דהא יכול לומר הוי לה שלא תאכל. ודחינן, דהני מילי לפוטרו היכא דהווקה, אבל לענין שלא תזיק, שפיר הוי ליה לאסוקי שמא תאכל. ומסקינן, דרב לא מיבעיא קאמר, לא מיבעיא אכלה דיש לחייבו משום דהוי גולן, אלא אפילו בנחבטה דאיכא לפוטרו משום מבריה ארי, דהא השומר הוי רק בעל חוב לבעלים, והוי ככל פורע חוב, מכל מקום חייב.

חצי סאה בס' כמותה, והוא תרקב בשלושים סאין. וחורין ומשערין חצי סאה השנית גם כן בענין זה, ולעולם לא מצינו דמשערין בסאה שלמה, אם כן לא הוה ליה למנקט במתניתין שמין בית סאה.

(ג) גמ', ההוא גברא דקץ קשבא מחבריה. פירש רש"י ד"ה יאמרו, דקצץ את האילן. וכן כתב הטור (חושן משפט סימן שצד). וכתב הלחם משנה (פ"ד מנוקי ממון הי"ד), דהכי משמע מדנקט דקץ קשבא. אבל דעת הרמב"ם (שם), דקצץ את הפירות.

(ד) גמ', זיל הב ליה תלתין ותלתא ותילתא. כתב הרא"ש (בפרקין סימן ח), דריש גלותא סבר, דכל אילן הוה כדיקלא פרסאה דנישום בפני עצמו. וטעה, משום דדיקלא פרסאה נגמר גידולו והוה כפירות גמורים. והיינו כהיש מפרשים בתוס' ד"ה דדאין, דלא איירי בדיקלא פרסאה, אלא דדאין ליה כהאי דיקלא. והרא"ה בשיטה מקובצת (לקמן נט). כתב, דסבר כרבא דמחלק בין נוקי גופו לנוקי ממונו. והאבן האזל (פ"ד מנוקי ממון הי"ד), ביאר בדעת הרמב"ם (שם), דריש גלותא סבר דדיקלא פרסאה חשיב ואין שמין אותו בששים. וכהערוך שהביאו התוס' ד"ה קשבא.

(טו) גמ', אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה בששים. הקשה הרש"ש (לעיל מזו), דקרא ד"בשדה אחר" דילפינן מיניה דשמין בשדה אחר, איירי בנוקי בהמה, וכיצד ילפינן מינה לאדם המזיק דחמיר, דהא חייב בד' דברים. ותירץ, דילפינן לאבות נזיקין מהדדי בגזירה שוה ד"תחת נתינה". והוסיף, דאף דכתבו התוס' לעיל (ו): ד"ה שור, דלא נתקבלה הגזירה שוה אלא לענין תשלומי מיטב, היינו לענין איכות התשלומין ולאפוקי פרטיהם בעיקר חיוביהו. (ועיין באות הבאה).

(טז) גמ', אם אמרו בנוקי ממונו יאמרו בנוקי גופו. הקשה התורת חיים, אמאי נקט "אם אמרו", והא ילפינן מקרא דשמין על גב שדה אחר, והוה ליה למימר "אם נאמר" בנוקי ממונו נוקי גופו מנלן. ותירץ, דהא דשמין על גב שדה אחר הוה מדרבנן, דתקון להקל על המזיק, וקרא אסמכתא בעלמא. והוסיף, דכן משמע מדכתב הרמב"ם בפירוש המשניות, דהאי לפותא הויה רמו.

(יז) גמ', נטיעה בת שנתיים שתי כסף. הקשה תלמיד רבינו פרץ בשיטה מקובצת, הא משערין בששים. ותירץ, דאשמועינן, דאף אי לא יעלה לשתי כסף אי משערין ליה בששים, לא ישלם פחות מיכן.

(יח) תוס' ד"ה דדאין, בסוה"ד, ולפי מה שפירש בערוך וכו' אי אפשר לפרש כן. ביאר המהרש"א, דאי כהערוך, מאי קאמר גבי ריש גלותא "דדאין דינא דפרסאה למה לי", והא האי עובדא הוה בקשבא דהוא דקלא פרסאה.

וצריך ביאור, מאי שנא משומת כלי ובהמה שניזוקה, דשמין את כל הבהמה כמה היתה יפה וכמה היא יפה, והוא הדין הכא נימא שישומו כמה השדה כולה נפחתה. ותירץ, דשאני התם שהשווי הוא מחמת שלימותו, ובשלימות צורתו הוה כלי והוה בהמה, וכל חלק אינו כלי ואינו בהמה, וההיזק נעשה בהפרד החלק ממנו, הלכך על כרחך השוואה היא בכלי. מה שאין כן באכלה קמה בשדה, דהוה כאכלה תבואה מן השק שאין כל השק ניזוק שאין שק קונה שם לעצמו אלא כל גרעין וגרעין הוא שווה ערך בעצמו. ולהכי אצטרין קרא ששמין על גב השדה.

(ט) גמ', שם. כתב החזון איש (בבא קמא סימן י"ד אות י), דכשאין לנזק אלא ערוגה אחת בשדהו, בוודאי שמין אותה בפני עצמה, דהא כי היכי דפריך בגמרא לולד, ואי דינא הוא ליכחיש מוזיק, הוא הדין דאיכא לאקשווי הכי במזיק שדה. אלא דצריך לתרץ דשדה גדולה הזקתין, ושדה שיימינן לך דחשבינן כל השדה כגוף אחד, דכך דרך העולם דמוכרין שדה כולה ולא ערוגות, מה שאין כן כשיש לו רק ערוגה אחת לא מצי למימר ליה שדה גדולה הזקתין. וכתב, דכן משמע בתוס' לעיל (מזו). ד"ה אי, דבשדה כיון דהיא כולה של ניזק חשיב כגוף אחד.

(י) גמ', היכי שיימינן א"ר יוסי בר חנינא סאה בששים סאין וכו'. כתב השיטה מקובצת בשם הראב"ד, דלא ידוע מאין יצא להם זה השיעור, ושמא קבלה היתה בידם. ובפירושו המשניות להרמב"ם כתב, דשיעורו בששים כמו שרוב שיעורי חכמים בששים וכמו שנבאר במסכת חולין. וביאר האבן האזל (פ"ד מנוקי ממון הי"ג), דדמי לביטול בששים דמצינו במסכת חולין (צז:), דאף הכא עד ששים לא מתבטל הפסד שיעורו הנאכל.

(יא) תוס' ד"ה שמין בית סאה, בתוה"ד, ועוד דלמ"ד בגמרא קלח וכו' אמאי נקט במתניתין בית סאה. ביאר המהרש"א, דלמאן דאמר תרקב בס' תרקבין ניחא, דנקט בית סאה אשומא שניה, דבתחילה שמין מה ששוה תרקב בס' תרקבין, ולפי חשבון זה שמין כמה דמים מגיעין לבית סאה, וחורין ושמין כמה נפחתה בית סאה בשביל ערוגה זו.

(יב) בתוה"ד, ואע"ג דקתני במתניתין בית סאה באותה שדה לר' ינאי לא לשיעוריה נקטיה. ביאר המהר"ם, דהא דמקשו התוס' מלישנא דמתניתין, לר' ינאי טפי מלחזקיה דאמר קלח בס' קלחין. משום, דלחזקיה יש ליישב שפיר לישנא דמתניתין "בית סאה באותה שדה", דרצונו לומר סאה בס' סאין, והוא הדין באכלה חצי סאה, שמין בס' חצאי סאין, והיינו כדחזקיה, דלעולם משערין במה שאכלה. אבל לר' ינאי דאמר תרקב בס' תרקבין ותרקב הוא חצי סאה, ואם כן אפילו אכלה סאה אין משערין אלא חצי סאה, דהיינו תרקב בפני עצמו, דהיינו

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרה היומית" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומית בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב כ"ט"ו)